

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ELEŞTİREL
DÜŞÜNME BECERİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ
(ERCIYES ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)**

**Hazırlayan
Aslıhan ERGÜN**

**Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Gülnur Candan HAMURCU**

Yüksek Lisans Tezi

**Mart 2019
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ELEŞTİREL
DÜŞÜNME BECERİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ
(ERCIYES ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Hazırlayan
Aslıhan ERGÜN**

**Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Gülnur Candan HAMURCU**

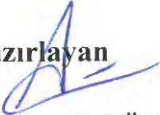
**Mart 2019
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

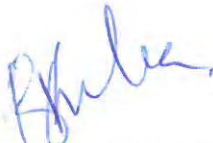
Aslıhan ERGÜN

“Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerine İlişkin Düşüncelerinin İncelenmesi (Erciyes Üniversitesi Örneği)” adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Aslıhan ERGÜN

Danışman

Dr. Öğretim Üyesi Günur Candan HAMURCU

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Dr. Öğretim Üyesi Gülnur Candan HAMURCU danışmanlığında **Aslıhan ERGÜN** tarafından hazırlanan “**Sınıf öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Erciyes Üniversitesi Örneği)**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

29/3/2019

JÜRİ:

Danışman

: Dr. Öğrt. Üy. Gülnur Candan Hamurcu..... *Gülnur Candan*

Üye

: Prof. Dr. Mehmet Nuri Gömleksiz..... *Mehmet Nuri Gömleksiz*

Üye

: Dr. Öğrt. Üy. Alpaslan Gözler..... *Alpaslan Gözler*

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 25/04/2019 tarih ve ...20-01.....sayılı kararı ile onaylanmış olup, 22./04/2019 tarihinde teslim edilmiştir.

ÖNSÖZ

Günümüz dünyasında hemen her alanda sürekli bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişimin her geçen gün arttığı ve her alanı ciddi derecede etkilediği yadsınamaz bir gerçektir. Değişimin bu kadar hızlı olması, bireylerin bu değişime ayak uydurmasını zorunlu kılmıştır. Bunun da en önemli yollarından birisi hiç şüphesiz eğitimidir. Eğitimin en önemli amaçlarından birisi de eleştirel düşünme becerisini geliştirmektir. Dolayısıyla bu beceriye sahip bireylerin yetiştirilmesi konusu ayrı bir önem arz etmektedir. Birçok konuda olduğu gibi eleştirel düşünme becerisinin de kazandırılmasında öğretmenlere büyük büyük görevler düşmektedir. Bu becerinin kazandırılması, eğitim sistemindeki bütün derecelerde mümkün olmakla birlikte, ilkokullarda bu eğitimin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İlkokullarda bu eğitimi verecek olan da sınıf öğretmenleridir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, geleceğin sınıf öğretmenleri olacak olan sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerine sahip olmaları gerekir ki yetiştirecekleri nesillere bu yönde katma değerleri fazla olsun.

Bu araştırmanın yürütülmesi sırasında her türlü bilgi ve deneyiminden yararlandığım, değerli hocalarım Dr. Öğretim Üyesi Alpaslan GÖZLER'e, tavsiyeleriyle yoluma ışık tutan ve beni her zaman destekleyen tez danışmanım, kıymetli hocam Dr. Öğretim Üyesi Gülnur Candan HAMURCU'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Benim bu günlere gelmem için emeğini hiçbir zaman esirgemeyen, eğitimi her şeyin üstünde tutan kıymetli annem Ayşe Ekici'ye, bu zorlu süreçte sevgisini ve desteğini hiç esirgemeyen biricik eşim Erman ERGÜN'e teşekkür ederim.

Aslıhan ERGÜN

Mart 2019, KAYSERİ

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

(Erciyes Üniversitesi Örneği)

Aslıhan ERGÜN

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Mart 2019

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Gülnur Candan HAMURCU

ÖZET

Bu araştırma, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaca ulaşmak için sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri ile cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik başarı, mezun olunan lise türü, aylık okunan kitap sayısı, takip edilen gazete sayısı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve aile gelir durumu değişkenleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırma, betimsel bir çalışma olup tarama modeli ile desenlenmiştir. Araştırmanın evrenini 2018–2019 eğitim-öğretim yılında Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı’nda öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Araştırmaya katılan 224 sınıf öğretmeni adayları araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, “Eleştirel Düşünme Anketi” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. Araştırmaya 238 sınıf öğretmeni adayları katılmıştır. Ancak hatalı ve eksik bilgiler bulunan 14 anket değerlendirme dışı tutulmuştur. Sonuç olarak 224 anket değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın verilerinin analiz edilmesi için Kişisel Bilgi Formu ve Eleştirel Düşünme Anketi’nde elde edilen veriler üzerinde çeşitli istatistiksel analizler yapılmıştır. Bu analizlerin yapılmasında SPSS 24 paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin; cinsiyet değişkenine göre 4, sınıf düzeyi değişkenine göre 6 ve 8, not ortalaması değişkenine göre 8, takip edilen gazete sayısı değişkenine göre 12 ve 22, takip edilen program türü değişkenine göre ise 11. maddelerde anlamlı bir farkın olduğu ve diğer maddeler için anlamlı bir farkın

oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aile gelir durumu, mezun olunan lise türü ve aylık okudukları kitap sayısı değişkenlerine göre anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Düşünme, Üst düzey düşünme, Eleştirel düşünme, Eleştirel düşünme becerisi, Sınıf öğretmeni adayı.

EXAMINATION OF PROSPECTIVE CLASS TEACHERS' VIEWS ON CRITICAL THINKING SKILLS BY MEANS OF VARIOUS VARIABLES

(Erciyes University Sample)

Ashhan ERGÜN

**Erciyes University, Institute of Educational Sciences
Master's Thesis, March 2019
Supervisor: Dr. Lecturer Gülnur Candan HAMURCU**

ABSTRACT

This study was carried out with the aim of examining prospective class teachers' critical thinking skills by means of various variables. In the course of this purpose, the relationship between the critical thinking skills of prospective class teachers and variables such as their gender, class, academic success, type of high school, number of books read on monthly basis, number of newspapers followed, mother's education level, father's education level and income state of the family was inspected. This research is a scientific study and was figured with a survey model. Target population of the study contained prospective class teachers who receive their education in 2018 – 2019 academic years at Erciyes University, Faculty of Education, Department of Primary Education, and Class Teaching. Sample of the research was specified on a volunteer basis. 224 participant prospective class teachers constituted the paradigm of the study. Data of the research were collected with the methods of “Critical Thinking Questionnaire” and “Personal Information Form”. 238 prospective class teachers participated in the research. However, 14 attenders were excluded due to wrong and missing information. Consequently, 224 surveys were consulted. For the analysis of research data, diverse statistical analysis was implemented on the data collected in consequence of Personal Information Form and Critical Thinking Questionnaire. SPSS 24 packaged software was used for procurement of these analysis. As a result of the research, it was concluded that there is a significant difference by means of article 4 of gender variable, article 6 and 8 of class variable, article 8 of grade-point average, article

12 and 22 of the number of newspapers that are followed by the participants, and article 11 of the variable of the program type followed, moreover, there is not any significant difference by means of the other articles. Additionally, it was found that there is not any significant difference between critical thinking skills of prospective class teachers according to their mother's education level, father's education level, income state of family, the high school from which they graduated and the number of books that they read on monthly basis.

Key Words: Thinking, High-level thinking, Critical thinking, Critical thinking skills, Prospective class teachers'.

İÇİNDEKİLER

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ (Erciyes Üniversitesi Örneği)

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
ÖNSÖZ	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	15
1.1. Araştırmanın Amacı	15
1.1.1. Alt problemler	15
1.2. Araştırmanın Önemi.....	16
1.3. Varsayımlar	18
1.4. Sınırlılıklar.....	18
1.5. Tanımlar	18
GENEL BİLGİLER	19
2.1. Düşünme Kavramı	19
2.2. Eleştirel Düşünme	20
2.2.1. Eleştirel Düşünme Özellikleri	23
2.2.2. Eleştirel Düşünme Boyutları.....	24
2.2.3. Eleştirel Düşünme Becerileri.....	25
2.2.5. Eleştirel Düşünme Eğitimi.....	29
2.2.6. Eleştirel Düşünmeye Etki Eden Faktörler.....	31

2.2.7. İlgili Araştırmalar	32
YÖNTEM.....	43
3.1. Araştırmanın Modeli	43
3.2. Evren ve Örneklem	43
3.3. Veri Toplama Araçları	48
3.4. Veri Toplama Süreci.....	49
3.5. Verilerin Analizi.....	49
BULGULAR VE YORUM.....	50
4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	50
4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	56
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	70
5.1. Tartışma ve Sonuçlar.....	70
5.1. Öneriler	76
5.1.1.Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	77
5.1.2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler	78
KAYNAKÇA.....	80
EKLER.....	90
EK 1. ANKET FORMU	90
ÖZGEÇMİŞ	92

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	: Aktaran.
EDA	: Eleştirel Düşünme Anketi
MN	: Madde Numarası
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı.
No	: Numara
TDK	: Türk Dil Kurumu.
Vb.	: Ve benzeri.

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Lipmann'a Göre Düşünme İle Eleştirel Düşünme Arasındaki Farklar.....	23
Tablo 2. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet durumuna ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	44
Tablo 3. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf düzeyine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	44
Tablo 4. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının akademik başarılarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	44
Tablo 5. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının mezun olunana lise türüne ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	45
Tablo 6. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kitap okuma sayılarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	45
Tablo 7. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip ettikleri gazete sayısına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	46
Tablo 8. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok takip ettikleri program türüne ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	46
Tablo 9. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anne eğitim durumuna ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	47
Tablo 10. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının baba eğitim durumuna ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	47
Tablo 11. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının aile gelir durumuna ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	48
Tablo 12. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anket maddelerine verdikleri cevaplara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	50
Tablo 13. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri.....	56
Tablo 14. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri.....	58
Tablo 15. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının akademik başarı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri.....	59

Tablo 16. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının mezun olunan lise türü değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri.....	61
Tablo 17. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının okudukları kitap sayısı (aylık) değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri.....	62
Tablo 18. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip ettikleri gazete sayısı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri.....	63
Tablo 19. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip ettikleri program türü değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri.....	64

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bireylerin düşünme becerilerini geliştirmek, bilgiyi ön planda tutan toplumları oluşturacaktır. Eleştirel düşünme becerisi, üst düzey düşünme becerileri içerisinde yer almaktadır. Bilgiyi doğru şekilde inceleyen, doğruluğunu test eden, kaynaklarına ulaşmaya çalışan bireyler yetiştirmek eğitimle mümkündür. Öğrenmenin en hızlı olduğu dönem olan ilkokul dönemi, bu eğitim için önemli bir dönemdir. Küçük yaştan itibaren eleştirel düşünme becerisini kazanan bireyler, yeni öğrenmelere açık hale gelir. Yanlış bilgilerle zihnini doldurup, bu bilgileri çevresindekilere sunmadan önce araştırma yapar, alternatif fikirlere ulaşır. Günümüz dünyasında bilgi akışı çok hızlıdır ve insanların en önemli ihtiyaçlarından biri eleştirel düşünmedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1.1.1. Alt problemler

1. Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerine ilişkin görüşleri ne düzeydedir?
2. Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerine ilişkin görüşleri ile;
 - a) Cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark var mıdır?
 - b) Sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı fark var mıdır?
 - c) Akademik başarı değişkeni arasında anlamlı fark var mıdır?
 - d) Mezun olunan lise değişkeni arasında anlamlı fark var mıdır?
 - e) Okunan kitap sayısı (aylık) değişkeni arasında anlamlı fark var mıdır?

- f) Takip edilen gazete sayısı değişkeni arasında anlamlı fark var mıdır?
- g) En çok takip edilen program türü değişkeni arasında anlamlı fark var mıdır?
- h) Anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı fark var mıdır?
- i) Baba eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı fark var mıdır?
- j) Aile gelir durumu değişkeni arasında anlamlı fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Günümüz dünyasında hemen her alanda sürekli bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişimin her geçen gün arttığı ve her alanı ciddi derecede etkilediği yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Değişimin bu kadar hızlı olması, bireylerin bu değişime ayak uydurmasını zorunlu kılmıştır. Bunun da en önemli yollarından birisi hiç şüphesiz eğitimidir. Eğitimli bireyler, üst düzey düşünme becerilerine sahip oldukları için bu değişim içerisinde yeni bilgileri takip eder ve onların güvenilirliğini sorgular. Üst düzey düşünme becerileri arasında yer alan *eleştirel düşünmenin* önemi son yıllarda daha da arttı ve adından sıkça söz edilen bir kavram olarak karşımıza çıkmıştır.

Günümüzde eğitimin en önemli amacı, farklı koşullara uyum gösterecek, sorgulama yapabilen, eleştirel düşünebilen, problem çözebilen, diğer insanlarla etkili iletişim kurabilen sorumlu bireyler yetiştirmektir. Bu bireylerin, kendilerine ve topluma yararlı bir kişi haline gelmeleri için sahip olmaları gereken en önemli niteliklerden biri de eleştirel düşünebilen bir insan olmalarıdır (Tümkaya ve Aybek, 2008). Nitekim bilgiyi etkin kullanabilen bireyler eleştirel düşünme becerisine sahip bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır (Çokluk Bökeoğlu ve Yılmaz, 2005). Tümkaya'ya (2011) göre günümüz çağdaş dünyasında her bir bireyin düşünme becerilerine sahip olması artık bir zorunluluk olmuştur.

Değişen dünyada bireylerin üst düzey düşünme becerilerine sahip olması gerekir. Çünkü bilgi toplumu olma yolunda ilerlememize rağmen, bireylerin bilgiyi pek fazla sorgulamamaktadır (Dutoğlu ve Tuncel, 2008). Bilginin çok hızlı bir şekilde ilerlediği yirmi birinci yüzyılda gelişmiş bir toplum olabilmek için bir konuda karar vermeden önce bilgiyi eleştirel bir şekilde kullanan bireylerin varlığına ihtiyaç vardır (Şen, 2009). Eğitim sistemi içerisinde düşünmeyi bilen ve bildiklerini günlük yaşamda kullanabilen bireylerin yetiştirilmesi önemli bir yer tutmaktadır (Narin ve Aybek, 2010).

Eleştirel düşünme becerisi eğitim-öğretim faaliyetlerinin her kademesindeki bireylere öğretilir. Tabii ki birçok konuda olduğu gibi bu konuda da öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. En azından bu becerinin kazandırılabilmesi için öğretmenlerin en başta bu beceriye sahip olmaları gerekir (Gürleyük, 2008). Bu nedenle bu araştırmanın da örneklem grubunu oluşturan sınıf öğretmeni adaylarına da önemli görevler düşmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin birinci ve belki de en önemli kademesinde faaliyet gösterecek olan sınıf öğretmeni adaylarının öncelikli olarak bu konuda belirli bir yeterlilikte olması beklenmektedir.

Kutlu ve Schreglmann'a (2011) göre eğitim sistemi ile birlikte eleştirel düşünebilen bireyler yetiştirebilmek için öncelikli olarak bu nitelikleri taşıyan öğretmenler yetiştirilmesi gerekir. Günümüz öğretmenlerinin sahip olması gereken en önemli becerilerden biri de eleştirel düşünme becerisidir (Özgür, 2013; Kesicioğlu ve Deniz, 2014). Dolayısıyla toplumların geleceğini inşa edecek olan çocukların yetiştirilmelerinde öğretmenlerin rolü büyüktür (Gelen, 2002). Öğretmenlerin eleştirel düşünme becerisine yönelik yeterlilikleri onların yetiştireceği öğrencileri etkilediğinde dolayı, öğretmenlerin eğitim yaşamlarında edindikleri becerilerin incelenmesi önemli görülmektedir (Evin Gencel ve Güzel Candan, 2015).

Eleştirel düşünmenin bu kadar önemli olduğu bir dönemde bu beceriye sahip bireylerin yetiştirilmesi konusu da ayrı bir önem arz etmektedir. Birçok konuda olduğu gibi eleştirel düşünme becerisinin de kazandırılmasında eğitime ve dolayısıyla öğretmenlere büyük büyük görev düşmektedir. Bu becerinin kazandırılması, eğitim sistemindeki bütün derecelerde mümkün olmakla birlikte, bireylerin ilk eğitim yuvası olan ilkokullarda bu eğitimin gerçekleştirilmesi etkili ve yerinde olacaktır. İlkokullarda bu eğitimi verecek olan da sınıf öğretmenleridir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, geleceğin sınıf öğretmenleri olacak olan sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerine sahip olmaları gerekir ki yetiştirecekleri nesillere bu yönde katma değerleri fazla olsun. Dolayısıyla sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi önem arz etmektedir.

1.3. Sayılılar

- a. Sınıf öğretmeni adaylarının Kişisel Bilgi Formu ve Eleştirel Düşünme Anketi'ni samimi güvenilir şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.
- b. Evrenden seçilen örneklem grubu evreni temsil etme gücüne sahip olduğu varsayılmıştır.
- c. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerini değerlendirecek nitelikte olduğu varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- a. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı ile
- b. Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileri ile,
- c. Kişisel Bilgi Formu ve Eleştirel Düşünme Anketi'nden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Düşünme: “Karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi” ve “duyum ve izlenimlerden, tasarımlardan ayrı olarak aklın bağımsız ve kendine özgü durumu” şeklinde tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük, 2011: 743).

Eleştirel düşünme: Bir fikri, bir durumu veya bir problemi belirli kriterleri dikkate alarak değerlendirme süreci (Koç, 2007) veya güvenilir ve makul düşünmenin değerlerimiz ile ilgili kararlara odaklanması (Kazu ve Şentürk, 2010) şeklinde tanımlanabilir.

BÖLÜM 2

GENEL BİLGİLER

Bu bölümde; düşünme kavramı, eleştirel düşünme, eleştirel düşünme özellikleri, eleştirel düşünme boyutları, eleştirel düşünme becerileri, eleştirel düşünme becerisine sahip bireylerin özellikleri, eleştirel düşünme eğitimi ve eleştirel düşünmeye etki eden faktörler konuları yer almaktadır.

2.1. Düşünme Kavramı

İnsanoğlunun en eski ve önemli alışkanlıklarından bir olarak değerlendirilen düşünme, insanın varlığıyla birlikte var olmuş bir zorunluluktur (Aybek ve Çelik, 2007). İnsanın yaşamını şekillendirmesinde kullandığı en etkili zihinsel etkinlikleri kapsayan düşünme, bazen bir varlığın isimlendirilmesi bazen varlıklar arası ilişkilerin analizi, bazen ise olaylar arasında neden-sonuç ilişkilerinin bulunması gibi etkinlikleri kapsamaktadır (Koç, 2007).

Kurt ve Kürüm'e (2010) göre düşünme eylemi sorularla başlar ve düşünmeyi şekillendiren ve düşünmeye hız kazandıran da sorulardır. Sorular ve sorulara verilen cevaplar ile başlayan düşünme eylemi sayesinde insan hayatı şekillenir.

Düşünme, “karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi” ve “duyum ve izlenimlerden, tasarımlardan ayrı olarak aklın bağımsız ve kendine özgü durumu” şeklinde tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük, 2011: 743). Düşünme ile ilgili alanyazında farklı tanımlara da rastlamak mümkündür. Örneğin;

İbn Sina'ya göre düşünme, aklın iç idrak melekelerinden mütehayyile ve tefekkire gücünü kullanışıdır (İslam Ansiklopedisi, 1994: 56).

Gibson'a (1998) göre düşünme, bilgi, beceri ve tavır alışlardan oluşan ve kişinin çevresini sezgi yoluyla tanımasından daha etkin bir biçimlendirmeyi olası kılan karmaşık bir bilişsel süreçtir (Akt: Akınoğlu, 2003).

Baymur (1969) ise düşünmeyi, problemi zihinde çözebilme yetisi olarak tanımlamaktadır.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere, insanların rahat ve bilinçli yaşamalarına, karşılaşılan sorunların daha hızlı ve uygun şekilde çözülmesine yardımcı bir etken olarak kabul gören düşünme, insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliktir (Semerci, 2003).

İnsanı birlikte yaşadığı tüm varlıklardan ayıran en önemli özellik olan düşünmeyi geliştirmek için tarih boyunca birçok çalışma yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur. Bütün bu girişimler ile aslında insanın düşünme yetisinin geliştirilmesi ve bu sayede bireyin kendini ve çevresini tanıyarak kaliteli bir yaşam sürmesi amaçlanmıştır (Tok ve Sevinç, 2010; Eğmir ve Ocak, 2017).

Alanyazında yer alan birçok kaynağa göre düşünmenin farklı boyutları bulunmaktadır (Semerci, 2003). Dolayısıyla alanyazında düşünmenin becerilerinin olduğuna vurgu yapılmıştır. Beyler'e (1988) göre bunlar üç başlıkta toplanabilir: 1. Problem çözme, karar verme ve kavramlaştırma becerileri. 2. Eleştirel düşünme becerileri. 3. Bilgiyi işleme becerileridir. Swartz ve Perkins'e (1990) göre ise düşünme becerileri, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme olmak üzere dört tanedir (Akt: Bayat, 2014). Presseisen'a (1985) göre ise düşünme becerileri; temel işlemler, problem çözme, karar verme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme olmak üzere beş tanedir (Akt: Seferoğlu ve Akbıyık, 2006). Alanyazında yer alan düşünme becerileri arasında her ne kadar farklılık bulunmuş olsa da eleştirel düşünme hemen her kaynakta ifade edilmektedir.

2.2. Eleştirel Düşünme

Düşünmenin en gelişmiş hali (Açıslı, 2016) olarak ifade edilen eleştirel düşünme, günümüz eğitim sisteminin hedeflendiği bireylerde bulunması gereken önemli bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eleştirel düşünme becerisine sahip bireylerin

yetiştirilmesi eğitim programlarının hedeflerinde yer almakta ve eleştirel düşünme bu sürecin önemli bir çıktısı olarak değerlendirilmektedir (Uçan, Taşçı ve Ovayolu, 2008; Kantek, Öztürk ve Gezer, 2010; Çalgın ve Koç, 2017). Alanyazında eleştirel düşünme ile ilgili oldukça fazla tanıma rastlamak mümkündür. Nitekim eleştirel düşünme becerisinin, günümüz bireylerinin sahip olması gereken en önemli becerilerden biri olduğu ifade edilmektedir (Semerci, 2003; Doğanay, Akbulut Taş ve Erden, 2007; Acun, Demir ve Göz, 2010; Susar Kırmızı, Fenli ve Kasap, 2014).

Koç'a (2007) göre eleştirel düşünme, bir fikri, bir durumu veya bir problemi belirli kriterleri dikkate alarak değerlendirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Kuzu ve Şentürk (2010) ise eleştirel düşünme için, güvenilir ve makul düşünmenin değerlerimiz ile ilgili kararlara odaklanması şeklinde tanımlama yapmıştır.

Eleştirel düşünme ile ilgili birçok çalışması bulunan Paul'a (1992) göre eleştirel düşünmenin tanımında çok önemli iki esas bulunmaktadır. Bunların birincisi, eleştirel düşünmenin sade bir düşünme olmadığı, bireyin kendini geliştirmesi için etkili olabilecek şeyleri düşünmesidir. İkincisi ise, bireyin kendini geliştirme konusunda kendi düşünme standartlarını oluşturmasıdır (Akt: Emir, 2013).

Lipman'a (1988) göre eleştirel düşünme, stratejiler, karar verme, problem çözme ve yeni fikirler öğrenme olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, eleştirel düşünmenin, problem çözme, karar verme, çıkarımda bulunma, farklı düşünme ve mantık kavramlarından bağımsız düşünülmemesi gerektiği de vurgulanmaktadır (Drennan, 2010).

Grant'a (1988) göre eleştirel düşünme, mantıklı düşünme, kıyaslama, akıllı davranma ve yaratıcı düşünme gibi eylemlerdir. Beyler'e (1985) göre ise eleştirel düşünme, bilgiye sahip olma, onu değerlendirme ve etkili biçimde kullanma becerisidir (Akt: Bağcı ve Şahbaz, 2012). Gürleyük'e (2008) göre üst düzey düşünmeyi gerektiren eleştirel düşünme, bireylerin düşüncelerini dikkate alarak, gözlem ve iletişim sonucu bilginin yorumlanması olarak tanımlamıştır.

Eleştirel düşünme ile ilgili tanımlamalara bakıldığında, eleştirel düşünmenin bir beceri olarak veya bir düşünce biçimi olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Eleştirel düşünme ile diğer düşünme biçimleri arasında benzer ve farklı yönler olabilir. Hatta kimi tanımlamalara göre eleştirel düşünme diğer düşünme türlerini, kimi tanımlamalara göre de diğer düşünme türleri eleştirel düşünmeyi kapsamaktadır. Örneğin bilimsel düşünmenin tanımına göre bilimsel düşünme eleştirel düşünmeyi kapsamaktadır (Gürkaynak, Üstel ve Gülgöz, 2003).

Yukarıdaki tanımlar dikkate alındığında eleştirel düşünmenin, sorgulama gerektirdiği, hemen her şeyden önce düşünerek karar verildiği, bilginin yorumlanıp değerlendirildiği, karar vermede çeşitli kriterlerden yararlanma, çevredeki olayların anlamaya çalışıldığı, fazla bilgiye karşı bir savunma gerektirdiği ve entelektüel bir yapıya sahip olduğu söylenilebilir (Cüceloğlu, 1995; Demirel, 2002; Özer, 2002; Çokluk Bökeoğlu ve Yılmaz, 2005; Özdemir, 2005; Şen, 2009; Altuntaş, Yılmaz ve Turan, 2017; Aybek ve Aslan, 2017).

Eleştirel düşünme ile ilgili birçok tanım eleştirel düşünmeyi anlamlandırmamıza yardımcı olmaktadır. Ancak eleştirel düşünme ile ilgili yanlış bilinenlerin de bilinmesi bu kavramın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, eleştirel düşünmenin ne olmadığı aşağıda verilmiştir:

- Olumsuz yön bulma değildir.
- Kendiliğinden oluşan, otomatik bir düşünme türü değildir.
- Bir ürün değil, süreçtir.
- Hızlı bir şekilde yargıda bulunma değildir.
- Önyargılı olmak değildir.
- Her şeyi siyah ve beyaz, doğru ve yanlış, güzel ve çirkin şeklinde görmek değildir (Yağcı, 2008).

Düşünme ve eleştirel düşünme ile ilgili yapılan tanımlara bakıldığında birçok farklılığın olduğu görülmektedir. Bu farklılıkları tek bir tabloda toplayan Lipmann'a (1988) göre normal düşünme ile eleştirel düşünme arasındaki farklar Tablo 1'de verilmiştir:

Tablo 1. Lipmann'a Göre Düşünme İle Eleştirel Düşünme Arasındaki Farklar

Düşünme	Eleştirel Düşünme
Sezme	Tahmin etme
Tercih etme	Değerlendirme
Gruplandırma	Sınıflama
İnanma	Varsayma
Sonuç çıkarma	Mantıksal sonuç çıkarma
Kavramları çağrıştırma	İlkeleri Kavrama
İlişkileri fark etme	İlişkiler arasındaki farkı fark etme
Nedensiz düşünceler sunma	Nedenli düşünceler sunma
Ölçütsüz kararlar alma	Ölçüte dayalı kararlar alma

2.2.1. Eleştirel Düşünme Özellikleri

Alanyazın incelendiğinde eleştirel düşünme özellikleri ile ilgili farklı sınıflamaların olduğu görülmektedir. Bunlar her ne kadar farklı olarak görülse de ana tema olarak benzer özelliklerin ifade edildiği söylenilebilir.

Eleştirel düşünmenin özellikleri altı başlık altında toplanabilir. Bunlar: 1. Mantıksal açıdan anlamlı ilişki kurma. 2. Bir bilgi yığınından yeni bilgiler üreterek yeni güvenilir ve geçerliliği yüksek çözüm önerileri sunma. 3. Yaratıcılık ve geliştirilebilirlik becerilerini düşünme süreçlerinde yapabilme. 4. Herhangi bir soruna karşı çok yönlü ve bütüncül bakabilme. 5. Değişkenler arasında yapısal ve anlamsal ilişkiler yakalayabilmek. 6. Hipotezlerin sonuçlarına göre sorunu tanımlama ve çözüm yollarını uygun şekilde raporlaştırma (Aydın 2000: 138).

Ennis'e (1985) göre eleştirel düşünmenin özellikleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Tez ve soruların açık, anlaşılır ifadelerini arama,
- Nedenleri araştırma,
- Yeterli bilgiye sahip olmaya çalışma,
- Güvenilir kaynakları kullanma,
- Bütün durumları dikkate alma,
- Asıl konuyu akılda tutabilme,
- Farklı seçenekleri arama,

- Açık görüşlü olma,
- Karışık bir bütünü parçalarını düzenli bir biçimde ele alabilme,
- Tüm eleştirel düşünme becerilerini kullanma,
- Başkalarının duygularına, bilgi düzeylerine duyarlı olmasıdır (Akt: Has, 2012).

McKnown'a (1997) göre ise eleştirel düşünmenin temel özelliklerini üç madde olarak belirtilmiştir. Bunlar:

- Eleştirel düşünme akıl yürütmeye dayalıdır,
- Eleştirel düşünme, derinlemesine düşünmeyi gerektirir,
- Eleştirel düşünme odaklanmayı gerektirir (Akt: Akar Vural ve Kutlu, 2004).

2.2.2. Eleştirel Düşünme Boyutları

Eleştirel düşünme farklı boyutlarda değerlendirilmiştir. Her bir boyut aslında birbirleriyle ilişkili ve birbirlerini destekler niteliktedir. Bazı kaynaklarda eleştirel düşünmenin aktiflik, yeni fikirlere açıklık, bağımsızlık, fikir yürütme işlerine önem verme ve fikirleri destekleyen sebepleri önde tutma (Cüceloğlu, 1995: 221) boyutlarına vurgu yapılırken; bazı kaynaklarda ise yeterlilik, iletişim kurma, tutarlılık, bütünleştiricilik, uygulanabilme (Demirel, 1999: 214) boyutları belirtilmiştir.

Watson ve Glasser'e (1964) göre eleştirel düşünmenin boyutları beş tanedir. Bunlar:

- Sorunu tanıma
- Sorunun çözümü için uygun bilgileri toplama,
- Yapılandırılmış ve yapılandırılmamış varsayımları tanıma,
- İlgili varsayımları seçme ve formüle etme,
- Geçerli sonuçları çıkarma ve çıkarsamaların geçerliğini tartışma (Akt: Gülveren, 2007).

Özden'e (2005) göre ise eleştirel düşünmenin boyutları şu şekildedir:

- Tutarlılık: Eleştirel düşünen kişinin düşüncelerindeki tutarlılığı,
- Birleştirme: kişinin düşünmenin tüm boyutlarının farkına varması,
- Uygulanabilme: Kişi eleştirel düşünmeyi benzer alanlarda da uygulayabilmesi,

- Yeterlilik: Kişinin eleştirel düşünerek, gerekçelerini ispatlayabilecek düzeyde olması,
- İletişim kurabilme: Eleştirel düşünebilen kişinin duygularını, düşüncelerini başka insanlara etkili bir şekilde anlatabilmesidir.

2.2.3. Eleştirel Düşünme Becerileri

Eleştirel düşünme becerisine sahip olmayan bireyler kendilerini eleştirel olarak değerlendiremezler. Dolayısıyla kendilerine ve bir birey olarak topluma nasıl katkı sağlayacaklarını farkına varamayabilirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde, bireylerin hem kendilerine hem de üyesi oldukları topluma katma değer sağlayabilmeleri için onların eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi gerekir (Dutoğlu ve Tuncel, 2008). Alanyazında belirtilen eleştirel düşünme becerileri arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Örneğin, Büyükkantarcıoğlu (2006) eleştirel düşünme becerilerini; çıkarım, yorumlama, açıklama, değerlendirme ve sonuca ulaşma olarak belirtmiştir. Facione, Facione ve Giancarlo (2000) ise eleştirel düşünme becerilerini; analiz etme, yorumlama, kendini düzenleme, değerlendirme ve sonuç çıkarma olmak üzere beş başlık altında toplamıştır.

Beyer (1988) ise eleştirel düşünme becerilerini on maddede toplamıştır ve bunlar şu şekildedir:

- Doğrulanabilir gerçekler ile değerleri birbirinden ayırt edebilme,
- İlişkili bilgiler ile ilişkisiz olanları birbirinden ayırt edebilme,
- Bir düşüncenin gerçeğe dayalı doğruluğunu belirleyebilme,
- Bir kaynağın güvenilirliğini belirleyebilme,
- Belli olmayan yargı ve tartışmaları tanımlayabilme,
- Tanımlanmış varsayımları ifade edebilme,
- Önyargıları sezebilme,
- Mantık hatalarını tanımlayabilme,
- Mantık yürütmede mantıksız tutumları görebilme,
- Bir önerme ya da tartışmanın gücünü belirleyebilme.

Facione'e (2011) göre Delphi raporunda belirtilen altı tane eleştirel düşünme becerisi vardır. Bunlar:

- Yorumlama: Olayların, yargıların, geleneklerin, kuralların, ilkelerin ve ölçütlerin çeşitliliğinin önemini anlayıp açıklama.
- Analiz: Durum, kavram, inanış, yargı, tecrübe ve görüşlerin arasındaki ilişkileri tanımlama.
- Sonuç çıkarma: Konuyla ilgili bilgiyi dikkate alarak makul sonuçlar çıkarılması ve unsurların tanımlanması.
- Değerlendirme: Kişinin bakış açısının, tecrübelerinin ya da görüşlerinin arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi.
- Açıklama: Kavramların, ilkelerin ve ölçütlerin göz önünde bulundurularak sonuçlara bağlı olarak doğrulanması.
- Öz düzenleme: Kişinin bilişsel aktivitelerini bilinçli olarak izlemesi (Akt: Dinçer Göbel, 2013).

Eleştirel düşünme ile ilgili spesifik farklı konuların değerlendirilerek belirlendiği eleştirel düşünme becerileri şunlardır:

- Bilgiler arasındaki benzerlik ve farklılıkları (ilişkiyi) bulma,
- Problemlerin yapılandırılması ve çözümü için kullanılacak bilginin geçerliliği ve konuyla olan ilgisini belirleme,
- Sorunların çözümüne yönelik alternatif yolların bulunması ve değerlendirilmesi (Potts, 1994).

Eleştirel düşünme ile ilgili çokça çalışmaya imza atan Robert Ennis eleştirel düşünme becerilerini; açıklığa kavuşturma, destekleme, çıkarım, ileri düzeyde açıklığa kavuşturma ve strateji ve teknik beceriler olmak üzere beş başlıkta toplamıştır (Ennis, 1985). Bunun yanı sıra, esneklik, sabır, yaratıcı düşünme, düşünerek hareket etme, işbirliği, bilgi transferi, görsel yardım, açık niyetlilik, etkili iletişim, özerklik ve bağımsızlık, yeniden oluşturma, motivasyon ve tartışma becerileri de eleştirel düşünme becerileri olarak ifade edilmektedir (Şahinel, 2001; Erktin, 2002; Semerci, 2003; Alper, 2010; Beşoluk ve Önder, 2010; Bapoğlu, Açıkgöz, Kapısız ve Yılmaz, 2011; Çetinkaya, 2011; Kutlu ve Schreglmann, 2011; Yıldırım ve Özkahraman, 2011).

2.2.4. Eleştirel Düşünme Becerisine Sahip Bireylerin Özellikleri

Eleştirel düşünme becerisine sahip bireylere özgü bazı özelliklerin olduğu alan yazında ifade edilmektedir. Her ne kadar bazı kaynaklarda eleştirel düşünme becerileri ile eleştirel düşünen birey özellikleri karışık olarak verilse de genel anlamda eleştirel düşünme becerileri ile eleştirel düşünen birey özellikleri farklı ele alınmaktadır.

Eleştirel düşünebilen bireyler kendi sınırlarının farkına varmışlardır ve eksik ve fazla yönlerini ayırt edebilirler (Akınoğlu, 2003). Bu açıdan değerlendirildiğinde eleştirel düşünme becerisine sahip bireylerin özellikleri kişiden kişiye değişebilmektedir. Ancak genel olarak değerlendirildiğinde alanyazında eleştirel düşünebilen bireylere ait özellikler yer almaktadır.

Ferrett'e (1997) göre eleştirel düşünme becerisine sahip bir bireyde şu özellikler bulunmaktadır:

- Sürekli sorular sorar,
- Meraklıdır,
- Çeşitli görüşler, inceler ve onları olgularla karşılaştırır,
- Sorunlara yönelik yeni çözümler bulmaya çalışır,
- Düşünceleri analiz ederken çeşitli ölçütler kullanır,
- Başkalarını dikkatlice dinler ve geribildirim verir,
- Görüşlerini desteklemek için kanıtlara başvurur,
- Eleştirel düşünmenin yaşam boyu süren bir süreç olduğunu bilir,
- Tüm verileri toplayıp inceledikten sonra yargılara ulaşır,
- İlgisiz ve doğru olmayan bilgileri kabul etmez (Akt: Tümkaya ve Aybek, 2008).

Ennis'e (1985) göre eleştirel düşünen bireyler; etkili gözlem yapma, katılım gösterme, genelleme yapma, sorgulama yapabilme ve nedenleri değerlendirme gibi özelliklere sahiptir. Saracaloğlu ve Yılmaz'a (2011) göre ise soru soran, neden arayan, sonuçlar üzerinde düşünen, çıkarımda bulunan ve önyargısız düşünebilen bireyler eleştirel düşünen birey olarak tanımlanmaktadır. Çokluk Bökeoğlu ve Yılmaz'a (2005) göre ise eleştirel düşünebilen bireyler; olayları sorgulamadan kabul etmeyen, kendini ve çevresini iyi tanıyan, çok yönlü bakış açısı geliştiren, başkalarının görüşlerini dikkate

alan, olayların nedenleri ile ilgili bilgiler toplayan, ifade ettiği görüşü destekleyici kanıtlar sunabilen ve düşüncelerini ifade etmede sorun yaşamayan kişilerdir.

Yine Ferrett'e (2008) göre eleştirel düşünebilen bireylerin özellikleri aşağıdaki belirtilmiştir:

- Yerinde sorular sorma,
- Kavrama ve bilgi eksikliğini kabul etme,
- Meraklı olma,
- Sorgulama,
- Analiz yapma,
- Başkalarını dinleme ve dönüt verme,
- Etkili iletişim,
- İnanç ve varsayımları gerçeklerle karşılaştırma (Akt: Tabak, 2011).

Eleştirel düşünen bireylerin sahip olduğu özellikler şöyle sıralanmıştır. Kanıtlanmış gerçekler ve öne sürülmüş iddialar arasındaki farklılıkları yakalayabilme, elde edilen bilgilere ait kaynakların güvenilirliklerini sınama, ilişkisiz bilgileri kanıtlardan ayıklayabilme, önyargı ve bilişsel hataların farkında olabilme, tutarsız yargıların farkına varabilme, etkili soru sorabilme, sözlü ve yazılı dili etkili kullanabilmedir (Kökdemir, 2000; Kökdemir, 2003). Ayrıca, eleştirel düşünen bireyler; araştırmayı sever, uygun sorular sorar, geleneksel inançları tartışabilir, olaylara şüpheci davranır, düşünmeden hareket etmez, görünmeyen bağlantıları araştırmayı sever, sürekli sebepler arar, otoriteyi sorgular, sürekli merak eder, ön yargıdan kaçınır, mantıklı çıkarımlar arar ve gerçekçi olmaya çalışır (Kökdemir, 2003; Gürleyük, 2008; Deniz, 2009; Saracaloğlu ve Yılmaz, 2011; Tabak, 2011; Akdan, 2016).

Beyer'e (1991: 124) göre ise eleştirel düşünen bireylerin özellikleri şu şekildedir:

- Bir problemi veya iddiayı açık bir biçimde ifade edebilme,
- Düşünmeden hareket etmeme,
- Çalışmalarını kontrol etme,
- Bir düşünce oluşturmada istekli olma,
- İleri sürülen iddiaların kanıtlarını araştırma,

- Ön bilgi ve öğrenmelerini kullanma,
- Yeterince kanıt bulana kadar yargılardan kuşku duyma eğilimi içinde değildir (Akt: Akınoğlu, 2003).

Kaya'ya (1997:11) göre ise eleştirel düşünen bireylerin özellikleri; sorunu fark etme, esnek düşünme, önyargısız düşünme, araştırmaya ve düşünmeye istekli, bilgili, şüpheli, meraklı, sorumluluk üstlenme, risk alma, sonuca ulaşmada ısrarlı olma, şeklinde sıralanmaktadır.

2.2.5. Eleştirel Düşünme Eğitimi

Eleştirel düşünme becerisi eğitim-öğretim faaliyetlerinin her kademesindeki bireylere öğretilir. Tabii ki birçok konuda olduğu gibi bu konuda da öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. En azından bu becerinin kazandırılabilmesi için öğretmenlerin en başta bu beceriye sahip olmaları gerekir (Gürleyük, 2008). Bu nedenle bu araştırmanın da örneklem grubunu oluşturan sınıf öğretmeni adaylarına da önemli görevler düşmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin birinci ve belki de en önemli kademesinde faaliyet gösterecek olan sınıf öğretmeni adaylarının öncelikli olarak bu konuda belirli bir yeterlilikte olması beklenmektedir.

Bailin, Case, Coombs ve Daniels'e (1999) göre eleştirel düşünme eğitiminde üç şey çok önemlidir. Bunlar:

- Öğrencilere gerçekçi değerlendirme gerektiren görevler vermek,
- Öğrencilere ilişki kurabilmeleri için entelektüel kaynaklar geliştirme noktasında yardım etmek,
- Öğrencilere eleştirel düşünmeye değer verilen ve eleştirel tartışmaya katılma noktasındaki girişimlerinin cesaretlendirildiği bir öğrenme ortamı sağlamak.

Berman'a (1991) göre aşağıda belirtilen esaslara eleştirel düşünme öğretiminde uyulması gerekmektedir:

- Çok yönlü bakış açısı kazandırılmalı,
- Güvenli öğrenme ortamı oluşturulmalı,
- Öğrencilerin düşünceleri izlenmeli,

- Duyarlılık oluşturulmalı,
- Öğrenciler cesaretlendirilmeli,
- Cevaplardan ziyade sorular öğretilmeli,
- Birbirlerine bağlılık öğretilmeli,
- Öğrencilere düşünceleri üzerinde hareket etme fırsatı sağlanmalı (Akt: Dinçer Göbel, 2013).

Eleştirel düşünmenin eğitimi açısından birçok çalışma yürütülmüştür. Bütün bunlar incelendiğinde, eleştirel düşünme öğretiminde dört tane yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Bunlar; konu tabanlı eğitim yaklaşımı, konuya entegre etme yaklaşımı, genel yaklaşım ve karma yaklaşım şeklinde sıralanabilir. (Akar Vural ve Kutlu, 2004).

İlköğretim ve ortaöğretim düzeyinde öğretmenlik yapacak olan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisine sahip olması gerekir. Bu becerinin üniversite dönemlerine kadar kazandırılmadığı düşünülürse, üniversitelerde bu eğitimin önemi daha da artmaktadır. Tsui'ya(1998:235-242) göre eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi için üniversite düzeyinde şunlar yapılmalıdır:

- Üniversite öğrencilerinin analiz, sentez ve değerlendirme düzeyinde yazı yazmaları sağlanmalı,
- Sınıf içi münazaralara sıkça yer verilmeli,
- Seminer derslerinin niceliği ve niteliği artırılmalı,
- Eleştirel düşünme başta olmak üzere tüm düşünme becerilerinin önemi üzerinde çokça durulmalı,
- Öğrenci-akademisyen ilişkisi iyi olmalı,
- Öğrenci-fakülte etkileşimini geliştirecek etkinliklere yer verilmeli,
- Eleştirel düşünme, bir ders olarak üniversite öğretim programlarında yer almalı,
- Öğrencilerin birbirleriyle olan iletişimlerini desteklemek,
- Öğrenciler, akademisyenler arasında gerçekleşecek sosyal etkinlikleri desteklemek.

Eleştirel düşünme eğitimi sadece üniversite düzeyinde yer almamalıdır. Bu eğitim ilköğretim ve ortaöğretimde de verilmelidir. Bu düzeylerde öğrencilerde eleştirel düşünme becerisinin ortaya çıkması için bazı hamlelere ihtiyaç vardır. Onların bu

becerilerini destekleyici girişimlerde bulunulmalıdır. Schafersman'a göre (1991) eleştirel düşünme becerisinin öğrencilerde açığa çıkması için aşağıdaki öneriler gereklidir:

- Ders notları: Ders sırasında konuşarak öğrencilere eleştirel düşünme ilkeleri öğretilir. Ders sırasında sorular yardımıyla materyalleri analiz ederek ve yeni durumlara uyarlayarak eleştirel düşünme öğretilir.
- Laboratuvar: Öğretmenlerin laboratuvarlarda eleştirel düşünme pratikleri yapması olasıdır. Çünkü bu ortamlarda bilimsel yöntemler öğrenilir.
- Ev ödevleri: Geleneksel ev ödevleri ve özel problem yazma ya da eleştirel düşünmeyi destekleyici ödevler ile eleştirel düşünme geliştirilebilir.
- Nicel alıştırmalar: Problem çözme ve matematiksel alıştırmalar öğrencilerin analitik düşünme becerilerini geliştireceğinden bu tür alıştırmalar eleştirel düşünmeyi geliştirir.
- Yazma ödevleri: Eleştirel düşünme öğretiminde başvurulacak en önemli yollardan biri de yazıdır. Öğrencilerin yazmaya zorlanması demek, onların düşünmesi, tartışması, değerlendirme yapması ve kendi hatalarını eksiklerini görmesi demektir. Nitekim iyi yazanlar iyi eleştirel düşünür.
- Sınavlar: Sınav soruları öğrencilerin eleştirel düşünmelerini ilerletebilir. Onların farklı açıları değerlendirmesine yardımcı olabilir. Bu durum bütün sınav türleri için doğrudur (Akt: Dinçer Göbel, 2013).

Eleştirel düşünme becerisinin geliştirilmesi için bireyin de kendinin yapması gereken şeyler vardır. Nitekim kendi kendini eğitmek de önemli bir süreç olarak değerlendirilebilir. Bireyin eleştirel düşünme becerisini iyileştirmek için; olgu ve olaylara karşı birey düşünme sürecinin bilincine varmalı, başkalarının düşünce sistemleri üzerinde inceleme yapabilmeli ve hayatın her alanında öğrendiği bilgileri uygun zamanda yaşamında uygulayabilmelidir (Cüceloğlu, 1995).

2.2.6. Eleştirel Düşünmeye Etki Eden Faktörler

Eleştirel düşünme becerisine etki eden bazı faktörler vardır. Özellikle 21. yüzyılda insanlar arasında etkileşimin arttığı dönemde eleştirel düşünmeye etki eden birçok

faktörün bulunduğu söylenebilir. Bu faktörler alanyazında farklı şekilde ifade edilmektedir.

Bireyin eleştirel düşünme becerisine etki eden faktörler kalıtsal ve çevresel olarak ikiye ayrılır. Bunun yanında eleştirel düşünmeyi etkileyen en önemli etmenlerden bazıları ise zekâ, aile, toplum ve okuldur. Her toplumun ayrı ayrı gelenek, görenek ve norm anlayışı bulunduğundan dolayı farklı toplumlarda farklı kişiliklerin ortaya çıkması da doğaldır. Nitekim bireyin kişiliğinin oluşmasında toplumun önemli bir payı vardır(Tümkaya ve Aybek, 2008). Ayrıca, Tabak'a (2011) göre ise, bireylerin eleştirel düşünme becerilerini etkileyen en önemli faktörlerden biri de eğitim-öğretim sürecindeki sınavlardır.

Kalıtsal etkenler kadar çevresel faktörler de eleştirel düşünme üzerinde oldukça fazla öneme sahiptir. Birey kalıtsal olarak getirdiği özellikler ile doğar ancak bu özellikleri çevresi sayesinde geliştirebilir. Doğumdan sonra aile, okul, mahalle, arkadaş çevresi, akrabalar gibi birçok sosyal çevre sayesinde kişi sosyal gelişimini sağlar. Dolayısıyla ifade edilen bu sosyal çevreler, eleştirel düşünmeyi etkileyen çevresel faktörler olarak nitelendirilebilir (Akdan, 2016; Polat, 2017).

Öztürk ve Ulusoy'a (2008) göre eleştirel düşünmeyi etkileyen önemli faktörlerden bazıları; eğitim, yaş, bilimsel etkinliklere katılma durumu, sosyoekonomik durum, akademik başarı, anne ve babanın aldığı eğitim ve meslekleri, sosyal etkinliklere katılma düzeyi şeklindedir. Kaya'ya (1997) göre ise, eleştirel düşünmeyi etkileyen özelliklerin başında; sorunu tespit etme, öz yargısız olma, araştırmaya istekli, meraklı, sonuca odaklanma, olay ve durumlara karşı şüpheli, risk alabilme, sorumluluk sahibi olma ve esnek düşünme gelmektedir.

2.2.7. İlgili Araştırmalar

Eleştirel düşünme ile ilgili Türkiye'de ve dünyada yapılan araştırmalar incelendiğinde önemi son derece fazla bir konu olduğu anlaşılmaktadır. Bu bölümde dünyada ve Türkiye'de eleştirel düşünme ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Aybek ve Aslan, (2017) sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme standartları ile demokrasiye yönelik tutumlarını bazı değişkenler açısından incelemek amacıyla

gerçekleştirdikleri çalışmanın evrenini Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları oluşturmuştur. Araştırmaya 326 sınıf öğretmeni adayı katılmıştır. Araştırmada, Eleştirel Düşünme Standartları ölçeği ile Demokrasiye Yönelik Tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının; eleştirel düşünme standartları puanları ile demokrasiye yönelik tutum puanları cinsiyet ve üniversiteye giriş puan türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık bulunmazken, sınıf düzeyleri ve mezun olunan lise türleri açısından anlamlı farklılık bulunmuştur.

Eğmir ve Ocak (2017) kendilerinin geliştirdiği eleştirel düşünme öğretim programının 5. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerileri ve eleştirel düşünme özdeğerlendirme düzeyleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmanın çalışma grubun Afyonkarahisar ilinde bulunan iki ortaokulda toplam dört sınıf oluşturmuştur. Araştırmanın verilerinin toplanmasında eleştirel düşünme beceri testi ve eleştirel düşünme öz değerlendirme formu kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının bulunduğu araştırma sonucunda, deney grubunda bulunan öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi testinden elde ettikleri erişim puanları ile cinsiyet, bir ayda okunan kitap sayısı, interneti kullanma amacı ve okul dışı aktivitelere katılım değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır.

Polat (2017) sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile yaratıcılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirdiği tez çalışmasının çalışma grubunu Adıyaman ili Kâhta ilçesinde görev yapan 189 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Sınıf öğretmenlerinden toplanacak veriler için California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ve Ne Kadar Yaratıcısınız? ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile cinsiyet, eğitim durumu ve anne eğitim düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir fark olmazken; medeni durum, kıdem, çocukluklarının geçtiği yerleşim yeri, kitap okuma alışkanlıkları ve baba eğitim durumu değişkenleri arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu sonucu saptanmıştır.

Açışlı (2016) sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme stilleri ile eleştirel düşünme eğilimlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini Artvin Çoruh Üniversitesi'nde öğrenim gören 200 sınıf öğretmeni adayı oluşturmuştur. Araştırmanın verilerinin toplanması için iki veri toplama aracından yararlanılmıştır. Bunlar;

KolbÖğrenme Stilleri Envanteri ve California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği'dir. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmeni adayları, eleştirel düşünme konusunda en yüksek puanı analitiklik alt boyutundan almışlardır. Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri cinsiyet değişkenine göre sadece açık fikirlilik alt ölçeğinde erkek öğrenciler lehine farklılık göstermiştir. Diğer boyutlar için anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Şenyiğit (2016) sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin düzeyini ve kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla gerçekleştirdiği tez çalışmasını Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 215 sınıf öğretmeni adayı ile yürütmüştür. Araştırmanın verilerini toplamak için Kişisel Bilgi Formu, Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ve Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği'nden yararlanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerden hareketle ulaşılan sonuçlarda, araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile cinsiyet, sınıf düzeyi, okunan kitap sayısı, kütüphaneye gitme durumu değişkenleri arasında anlamlı bir farkın olduğu; mezun olunan lise türü, anne-baba eğitim durumu, aile gelir durumu değişkenlerine göre ise anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucu saptanmıştır.

Can ve Kaymakçı (2015) fen ve sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmalarının örneklemini Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 421 fen ve sınıf öğretmeni adayı oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, fen ve sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin genel olarak düşük olduğu sonucu saptanmıştır.

Susar Kırmızı, Fenli ve Kasap (2014) sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri ile kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmanın çalışma grubunu Pamukkale Üniversitesi'nde öğrenim gören 3. sınıf öğretmenliği bölüm öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın verilerinin toplanması için California Eleştirel Düşünme Ölçeği ve Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme

eğilimleri ile okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Bağcı ve Şahbaz (2012) Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasının çalışma grubunu Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 123 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanabilmesi için Eleştirel Düşünme Ölçeği kullanılmıştır. Toplanan verileri üzerinde gerekli istatistiksel işlemler yapıldıktan sonra elde edilen sonuçlarda, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin cinsiyet ve akademik başarı ile anlamlı bir fark göstermediği sonucu saptanmıştır.

Karalı (2012) eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimi düzeylerinin belirlenmesi ve eleştirel düşünme eğilimlerine etki eden faktörlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdiği tez çalışmasını İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri ile yürütmüş ve Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ile de çalışmanın verilerini toplamıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri iyi düzeyde tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile cinsiyet, baba eğitim düzeyi ve öğrenim türü değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı; branş, anne eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, aile gelir durumu değişkenlerine göre ise anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucu saptanmıştır.

Kartal (2012) fen bilgisi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmanın çalışma grubunu Ahi, Gazi ve Aksaray Üniversitelerinde öğrenim gören toplam 540 fen bilgisi öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanması için The California Critical Thinking Disposition Inventory ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanmış hali kullanılmıştır. Araştırma verilerinden elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri orta düzeyde olduğu sonucu saptanmıştır. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri kız öğrencilere göre daha fazla çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ile akademik başarı ve aile gelir durumu değişkenleri arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Çetinkaya (2011) Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmanın verilerini Kaliforniya

Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği aracılığı ile toplamıştır. Araştırmanın örneklemini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 195 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmuştur. Araştırmanın verilerinden elde edilen bulgular sonucunda, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri genel olarak düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Ayrıca, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile mezun olunan okul türüne değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken; cinsiyet ve sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucu saptanmıştır.

Hashemi (2011) sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutumlarına dayalı lise sosyal bilgiler ders kitaplarında eleştirel düşünmenin kullanımını araştırmayı amaçlayan araştırmasının çalışma grubunu 153 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket yardımıyla araştırma verilerinin toplandığı araştırmanın sonucunda, 1. ders kitabının açıklık, örnek ve durum değerlendirmesi, analiz ve değerlendirme ile yorumlama becerilerinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kızıldaş (2011) sınıf öğretmeni adayları ile sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimlerini çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla gerçekleştirdiği tez çalışmasının örneklemini Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 217 sınıf öğretmeni adayı ile Van ilinde görev yapan 505 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanması için California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Araştırmanın önemli sonuçlarından biri, sınıf öğretmeni adaylarının orta düzeyde bir eleştirel düşünme eğilimine sahip olmalarıdır. Ayrıca araştırma sonucunda, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile cinsiyet, yaş, mezun olunan lise türü ve sosyoekonomik düzey değişkenleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı; sınıf düzeyi değişkeni arasında ise anlamlı bir farkın olduğu sonucu saptanmıştır.

Özensoy (2011) eleştirel okumaya göre düzenlenmiş sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin eleştirel düşünme becerisine etkisini araştırmak amacıyla gerçekleştirdiği araştırmada ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Araştırma Ankara ili Mamak ilçesindeki bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Cornell Eleştirel Düşünme Testi'nin veri toplama aracı olarak kullanıldığı araştırma sonucunda, eleştirel okumaya yönelik olarak hazırlanmış ders kitabıyla öğretim yapılan sınıftaki öğrencilerin eleştirel

düşünme puanları, normal öğretim yapılan sınıf öğrencilerinin puanlarına göre daha fazla artmıştır.

Saracaloğlu ve Yılmaz (2011) sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumları ve denetim odakları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan araştırmalarının evrenini Adnan Menderes, Pamukkale ve Muğla Üniversitesi'nde öğrenim gören sınıf öğretmenliği programı öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise bu üniversitelerin sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören 306 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacıların kendileri tarafından geliştirilen Eleştirel Düşünme Ölçeği ile Rotter İç-Dış Denetim Odağı Ölçeği yardımıyla toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile denetim odağı arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Alper (2010) Eğitim bilimleri fakültesinin birinci ve son sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği yardımıyla araştırma verilerini toplamıştır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin çok zayıf olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kantek, Öztürk ve Gezer, (2010) Sağlık Yüksekokulundaki öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarının örneklemini sağlık yüksekokulunda öğrenim gören 257 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verilerinin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu ve Kalifornia Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin düşük olduğu, sınıf düzeyi ile eleştirel düşünme becerileri arasında bir ilişkinin olduğu, yaş değişkeni ile eleştirel düşünme arasında ise bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Schanz (2010) öğretmenlerin eleştirel düşünme becerilerini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği doktora tez çalışmasının verilerini Kişisel Bilgi Formu ve Watson-Glaser Eleştirel Akıl Yürütme Gücü Testi'ni kullanarak toplamıştır. Araştırma verilerinden elde edilen sonuçlarda, matematik öğretmenlerinin eleştirel düşünme gücünün diğer branş öğretmenlere göre daha fazla olduğu sonucu saptanmıştır.

Korkmaz (2009a) ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimlerini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmanın çalışma grubunu 110 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Araştırma verilerinden elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimlerinin orta düzeyde olduğu sonucu saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile görev yapılan öğretim kademesi, eğitim düzeyi, branş, hizmet süresi, cinsiyet ve bölüm değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı sonucu da saptanmıştır.

Korkmaz, (2009) eğitim fakültelerinin öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerine etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasının örneklem grubunu 480 eğitim fakültesi öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın verileri California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma verilerinden elde edilen bulgular sonucunda, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin genel olarak orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca eğitim fakültesinde alınan eğitimin eleştirel düşünme eğilimlerini etkilemediği ve öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ile cinsiyet ve bölüm değişkenleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucu saptanmıştır.

Şen (2009) Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan araştırmasının çalışma grubunu Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 144 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın verileri tutum ölçeği aracılığıyla toplanmış ve çeşitli istatistiksel analizler yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri orta düzeyde çıkmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisine sahip olmalarının cinsiyet, yaş, öğretim durumu, lisede okunan alan, anne ve baba eğitim durumu, anne ve baba mesleği, mezun olunan lise türü, gelir durumu, kitap ve gazete okuma sıklığı değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı sonucu saptanmıştır.

Yoldaş (2009) Çevre Bilimi dersi kapsamında eleştirel düşünme becerilerini içeren öğretimin, sınıf öğretmeni adaylarının, eleştirel düşünme becerilerini kazanmalarına, erişmelerine ve çevre tutumlarına etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği doktora tez

çalışmasının çalışma grubunu Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 69 sınıf öğretmeni adayı oluşturmuştur. Deneysel araştırma olarak desenlenen çalışmada deney grubundaki öğretmen adaylarının dersi eleştirel düşünme etkinlikleri ile yürütülmüştür. Araştırmacı tarafından hazırlanan üç farklı ölçek ile toplanan verilerden elde edilen bulgular sonucunda, Çevre Bilimi dersi kapsamında eleştirel düşünme becerilerini temel alan öğretim uygulamalarının öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinde olumlu etki sağladığı sonucu saptanmıştır.

Ay ve Akgöl (2008) ortaöğretim öğrencilerinin eleştirel düşünme gücü ile cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmalarının örneklemini Düzce ilinde öğrenim gören yaklaşık 1379 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanması için Watson-Glaser Eleştirel Akıl Yürütme Gücü Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, kız öğrencilerin eleştirel düşünme gücünün erkek öğrencilerden daha fazla olduğu ve yaş ile öğrencilerin eleştirel düşünme güçleri arasında pozitif bir ilişkinin olduğu sonucu saptanmıştır.

Çetin (2008) sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme gücü ve eleştirel düşünme gücüne etki eden faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tez çalışmasının örneklemini Uludağ Üniversitesi'nde öğrenim gören 308 sınıf öğretmeni adayı oluşturmuştur. Araştırmanın verilerinin toplanmasında araştırmacının hazırlamış olduğu Kişisel Bilgi Formu ve Watson-Glaser Eleştirel Akıl Yürütme Gücü Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme gücü ile cinsiyet, mezun olunan lise, anne-baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucu saptanmıştır.

Gürleyük (2008) sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri, problem çözme becerileri ve akademik başarı düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla gerçekleştirdiği tez çalışmasını Erciyes ve Zonguldak Karaelmas Üniversitelerinde öğrenim gören 332 sınıf öğretmenin katılımıyla gerçekleştirmiştir. Araştırmanın veri kaynağını Kolb Öğrenme Stilleri Envanteri, California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ve Mantıksal Düşünme Grup Testi'nden elde edilen veriler oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile sınıf düzeyi, mezun olunan lise ve sosyoekonomik düzey değişkenleri

arasında anlamlı bir fark bulunmazken; cinsiyet ve üniversite değişkenleri arasında anlamlı farkın olduğu sonucu saptanmıştır.

Tümkaya ve Aybek (2008) üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırma Çukurova Üniversitesine bağlı farklı fakültelerde öğrenim gören 353 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verilerinin toplanmasında araştırmacıların hazırlamış olduğu Kişisel Bilgi Formu ve California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucu saptanmıştır.

Yağcı, (2008) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için ne tür etkinlikler yaptıklarını ve karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmanın verileri anket ve görüşme formu yardımıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin uyguladıkları etkinliklerin öğrenci seviyesine uygun olmaması, zaman sıkıntısının olması, uygun ortamların olmaması ve maddi sorunların yaşanması gibi sorunlarla karşılaşıldığı saptanmıştır.

Aybek (2007) konu ve beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ve düzeyine etkisini araştırmak amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında ön test-son test kontrol gruplu deneme modelini kullanmıştır. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında öğrenim gören öğrenciler ile gerçekleştirilen araştırmada verilerin toplanması için Ennis-Weir Eleştirel Düşünme Yazılı Testi ve California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır. Edward De Bono'nun beceri temelli Cort1 düşünme programı uygulanan birinci deney grubu, konu temelli eleştirel düşünme programı uygulanan ikinci deney grubu ve kontrol grubunun California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (CCTDI) ön test puanları kontrol edildiğinde son test puanları açısından deney grupları ve kontrol grupları arasında deney grupları lehine anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır.

Doğanay, Akbulut Taş ve Erden (2007) üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmalarının örneklemini Çukurova Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde öğrenim

gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın verileri Bütüncül Eleştirel Düşünme Puanlama Rubriği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin cinsiyet, mezun olunan lise, bölüm türü ve yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olduğu sonucu saptanmıştır. Ancak öğrencilerin ikamet ettikleri yerleşim yeri değişkeni ile eleştirel düşünme becerileri arasında ise anlamlı bir farkın olmadığı sonucu tespit edilmiştir.

Gülveren (2007) eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının eleştirel düşünme güçlerini ve bunları etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla gerçekleştirdiği doktora tez çalışmasının örneklemini Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 1302 öğretmen adayı oluşturmuştur. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin yeterli olmadığı bu çalışmanın en önemli sonucudur. Ayrıca, araştırma sonucunda, kadın öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin erkeklere göre daha iyi olduğu, bölüm değişkenine göre farklılığın olmadığı, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri ile anne-baba eğitim düzeyi, yaş, sınıf düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucu saptanmıştır.

Çubukçu (2006) Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimine sahip olma düzeylerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında veri toplama aracı olarak Kaliforniya Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği'nden yararlanmıştır. Araştırma sonucunda, ölçek boyutlarından açık fikirlilik ve araştırma boyutları yüksek oranda çıktığı tespit edilmiştir. Ancak sistematiklik ve meraklılık boyutlarının ise düşük olduğu tespit edilmiştir.

Çığrı Yıldırım (2005) Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerilerini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği tez çalışmasını Zonguldak ilinde görev yapan 140 öğretmen ile yürütmüştür. Anket formunun kullanıldığı araştırma sonucunda, öğretmenlerin eleştirel düşünme becerileri ile cinsiyet ve öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farkın olduğu; mezun olunan bölüm, mezun olunan fakülte ve çalışılan kurum türü değişkenleri arasında ise anlamlı bir farkın olmadığı sonucu saptanmıştır.

Semerci (2003) doktora tez aşamasında olan ve lisansüstü öğrencilerinin eleştirel düşünüp düşünmedikleri belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasını Fırat Üniversitesi'ne bağlı enstitü öğrencileri üzerinden yürütmüştür. Eleştirel Düşünme

Becerileri Ölçeği'nin kullanıldığı araştırmanın sonucunda, iki öğretmenlik meslek bilgisi dersinin, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiği sonucu saptanmıştır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesini amaçlayan bu araştırma, betimsel bir çalışma olup tarama modeli ile desenlenmiştir. Tarama modeli, geçmişte veya halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan, bir olay veya duruma ilişkin katılımcıların görüşlerinin belirlendiği araştırma modelidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009; Karasar, 2010). Bu çalışmada da, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerine yönelik durumlarının kendi görüşlerine göre belirlenmesi hedeflenmektedir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018–2019 eğitim-öğretim yılında Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Evrende toplam 280 sınıf öğretmeni adayı bulunmaktadır. Araştırma örnekleme gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Araştırmaya katılan 224 sınıf öğretmeni adayı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının demografik özellikleri; cinsiyet, sınıf düzeyi, ağırlıklı not ortalaması, mezun olunan lise türü, aylık kitap okuma sayısı, takip edilen gazete sayısı, en çok takip edilen program türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile gelir durumu şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet durumuna ilişkin bilgileri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet durumuna ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	176	78,6
Erkek	48	21,4
Toplam	224	100,0

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan 224 öğretmen adayının % 78,6'sının (176) kadın, % 21,4'ünün (48) ise erkek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine ilişkin bilgileri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf düzeyine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Sınıf Düzeyi	Frekans	Yüzde
1. sınıf	54	24,1
2. sınıf	51	22,8
3. sınıf	60	26,8
4. sınıf	59	26,3
Toplam	224	100,0

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 24,1'inin (54) 1. sınıf, % 22,8'inin (51) 2. sınıf, % 26,8'inin (60) 3. sınıf ve % 26,3'ünün (59) ise 4. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının akademik başarılarına ilişkin bilgileri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının akademik başarılarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Ortalama (GANO)	Frekans	Yüzde
0.00-2.00	7	3,1
2.01-3.00	138	61,6
3.01-4.00	79	35,3
Toplam	224	100,0

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 3,1'inin (7) 0.00-2.00 arasında, % 61,6'sının (138)2.01-3.00 arasında ve % 35,3'ünün (79) ise 3.01-4.00 değerleri arasında bir not ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türüne ilişkin bilgileri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının mezun olunana lise türüne ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Mezun Olunan Lise Türü	Frekans	Yüzde
Meslek L.	14	6,2
Düz L.	110	49,1
Anadolu L.	80	35,7
Öğretmen L.	14	6,2
Diğer L.	6	2,8
Toplam	224	100,0

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 6,2'sinin (14) meslek lisesi, % 49,1'inin (110)düz lise, % 35,7'sinin (60)Anadolu lisesi, % 6,2'sinin (14) öğretmen lisesi ve % 2,8'inin (6) ise diğer lise mezunu olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kitap okuma sayılarına ilişkin bilgileri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kitap okuma sayılarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Kitap Okuma Sayısı (Aylık)	Frekans	Yüzde
0	7	3,1
1	164	73,2
2	39	17,4
3 ve üzeri	14	6,3
Toplam	224	100,0

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 3,1'inin (7) aylık hiç kitap okumadığı, % 73,2'sinin (164)aylık bir kitap okuduğu, % 17,4'ünün (39)aylık iki kitap okuduğu ve % 6,3'ünün (14) ise aylık üç ve üzeri sayıda kitap okuduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip ettikleri gazete sayısına ilişkin bilgileri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip ettikleri gazete sayısına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Takip Edilen Gazete Sayısı	Frekans	Yüzde
0	5	2,2
1	172	76,8
2	36	16,1
3 ve üzeri	11	4,9
Toplam	224	100,0

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 2,2’sinin (5) gazete takip etmediği, % 76,8’inin (172) bir gazete takip ettiği, % 16,1’inin (36) iki gazete takip ettiği ve % 4,9’unun (11) ise üç ve üzeri sayıda gazete takip ettiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok takip ettikleri program türüne ilişkin bilgileri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok takip ettikleri program türüne ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

En Çok Takip Edilen Program Türü	Frekans	Yüzde
Spor	22	9,8
Siyaset	35	15,6
Magazin	116	51,8
Ekonomi	3	1,3
Teknoloji	8	3,6
Eğitim	40	17,9
Toplam	224	100,0

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 9,8’inin (22) spor programlarını, % 15,6’sının (35) siyaset programlarını, % 51,8’inin (116) magazin programlarını, % 1,3’ünün (3) ekonomi programlarını ve % 17,9’unun (40) ise eğitim programlarını daha fazla takip ettikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anne eğitim durumuna ilişkin bilgileri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anne eğitim durumuna ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Anne Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde
Okuryazar değil	8	3,6
İlkokul	86	38,4
Ortaokul	83	37,0
Lise	32	14,3
Ön lisans ve üzeri	15	6,7
Toplam	224	100,0

Tablo 9 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 3,6’sının (8) annesinin okuryazar olmadığı, % 38,4’ünün (86)annesinin ilkökul mezunu olduğu, % 37,0’ının (83)annesinin ortaokul mezunu olduğu, % 14,3’ünün (32) annesinin lise mezunu olduğu ve % 6,7’sinin (15) annesinin ise ön lisans ve üzeri bir program mezunu olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının baba eğitim durumuna ilişkin bilgileri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının baba eğitim durumuna ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Baba Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde
Okuryazar değil	3	1,3
İlkokul	15	6,7
Ortaokul	92	41,1
Lise	80	35,7
Ön lisans ve üzeri	34	15,2
Toplam	224	100,0

Tablo 10 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 1,3’ünün (3) babasının okuryazar olmadığı, % 6,7’sinin (15)babasının ilkökul mezunu olduğu, % 41,1’inin (92)babasını ortaokul mezunu olduğu, % 35,7’sinin (80) babasının lise

mezunu olduğu ve % 15,2'sinin (34) babasının ise ön lisans ve üzeri bir program mezunu olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının aile gelir durumuna ilişkin bilgileri Tablo 11'da verilmiştir.

Tablo 11. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının aile gelir durumuna ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Aile Gelir Durumu (Aylık)	Frekans	Yüzde
0-500 TL	3	1,3
501-1000 TL	8	3,6
1001-1500 TL	51	22,8
1501-2000 TL	84	37,5
2001 TL ve üzeri	78	34,8
Toplam	224	100,0

Tablo 11 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 1,3'ünün (3) 0-500 TL arasında, % 3,6'sının (8)501-1000 TL arasında, % 22,8'inin (51)1001-1500 TL arasında, % 37,5'inin (84) 1501-2000 TL arasında ve % 34,8'inin (78) ise aylık 2001 TL ve üzeri bir aile gelirine sahip oldukları görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, Sarıgöz (2014) tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Anketi”(EDA) ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” yardımıyla toplanmıştır. Sarıgöz (2014) Eleştirel Düşünme Anketi için literatür taraması yapmış ve öğretmen adaylarına açık uçlu sorular yöneltmiştir. 35 maddelik taslak anket gerekli analitik çalışmalardan sonra 22 maddeye düşürülmüştür. Eleştirel Düşünme Anketi'nin Cronbach Alpha iç güvenilirlik katsayısı 0,80 olarak hesaplanmıştır. Kişisel Bilgi Formu için ise literatürde ilgili araştırmalar incelenmiş ve çeşitli değişkenler belirlenmiştir.

Anketin birinci bölümünü 10 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu oluşturmaktadır. İkinci bölümü ise 22 maddeden ve beşli likert tipinden oluşan Eleştirel Düşünme Anketi oluşturmaktadır. Likert tipi ankette yer alan “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğine 1,

“katılmıyorum” seçeneğine 2, “kararsızım” seçeneğine 3, “katılıyorum” seçeneğine 4, “kesinlikle katılıyorum” seçeneğine ise 5 sayısal değeri verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitim Anabilim Dalı 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerine uygulanan anket (EK 1) yardımı ile toplanmıştır. Araştırma için gerekli izinler alınmış ve uygulama süresi yaklaşık 15 gün sürmüştür. Araştırmaya 238 sınıf öğretmeni adayı katılmıştır. Ancak hatalı ve eksik bilgiler bulunan 14 anket değerlendirme dışı tutulmuştur. Sonuç olarak 224 anket değerlendirmeye alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerinin analiz edilmesi için Kişisel Bilgi Formu ve Eleştirel Düşünme Anketi’nde elde edilen veriler üzerinde çeşitli istatistiksel analizler yapılmıştır. Bu analizlerin yapılmasında SPSS programı kullanılmıştır. Verileri çözümlenmesinde yüzde, frekans, aritmetik ortalama standart sapma değerleri kullanılmıştır. Ayrıca demografik verilere dayalı olarak anlamlı farkın olup olmadığının tespiti için cinsiyet değişkeni için bağımsız gruplar t-testi; aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, akademik başarı durumu, takip edilen gazete sayısı, takip edilen program türü, aylık okunana kitap sayısı, mezun olunan lise türü ve sınıf düzeyi değişkenleri için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testleri kullanılmıştır.

Eleştirel Düşünme Anketi’nin genel değerlendirmesinde eşit ortalamalar dikkate alınmış ve şu şekilde belirlenmiştir:

- 1.00-1.80: Kesinlikle katılmıyorum,
- 1.81-2.60: Katılmıyorum,
- 2.61-3.40: Kararsızım,
- 3.41-4.20: Katılıyorum,
- 4.21-5.00: Kesinlikle katılıyorum.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen veriler çözümlenerek yorumlanmıştır.

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “Eleştirel Düşünme Becerileri Anketi”ne verdikleri cevaplar yorumlanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anket maddelerine verdikleri cevaplara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Anket No	N	Katılma Derecesi										\bar{X}
		KKM (1)		KM (2)		K (3)		KT (4)		KK (5)		
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1	224	3	1,3	4	1,8	54	24,1	102	45,6	61	27,2	3,96
2	224	2	0,9	4	1,8	30	13,3	117	52,2	71	31,7	4,12
3	224	3	1,3	4	1,8	84	37,5	120	53,6	13	5,8	3,61
4	224	4	1,8	5	2,2	87	38,9	102	45,5	26	11,6	3,63
5	224	25	11,2	43	19,2	131	58,5	21	9,3	4	1,8	2,71
6	224	4	1,8	8	3,6	61	27,2	119	53,1	32	14,3	3,75
7	224	56	25,0	84	37,5	81	36,2	2	0,9	1	0,4	2,14
8	224	3	1,3	66	29,5	130	58,1	22	9,8	3	1,3	2,80
9	224	2	0,9	39	17,4	129	57,6	51	22,8	3	1,3	3,06
10	224	2	0,9	32	1,3	75	33,5	78	34,8	37	16,5	3,52
11	224	7	3,1	29	12,9	102	45,6	53	23,7	33	14,7	3,34
12	224	4	1,8	34	15,1	97	43,3	66	29,5	23	10,3	3,31
13	224	1	0,4	20	8,9	98	43,8	79	35,3	26	11,6	3,49
14	224	1	0,4	17	7,6	126	56,3	78	34,8	2	0,9	3,28
15	224	2	0,9	13	5,8	139	62,1	50	22,3	20	8,9	3,33
16	224	2	0,9	28	12,5	103	46,0	90	40,2	1	0,4	3,27

Tablo 12. Devamı

17	224	2	0,9	6	2,7	86	38,4	101	45,1	29	12,9	3,67
18	224	2	0,9	59	26,3	111	49,5	49	21,9	3	1,3	2,96
19	224	8	3,6	59	26,3	92	41,1	55	24,5	10	4,5	3,00
20	224	18	8,0	47	21,0	75	33,5	58	25,9	26	11,6	3,12
21	224	10	4,5	30	13,4	111	49,5	62	27,7	11	4,9	3,15
22	224	8	3,6	29	12,9	81	36,2	89	39,7	17	7,6	3,35
KKM: Kesinlikle Katılmıyorum KM: Katılmıyorum K: Kararsızım KT: Katılıyorum KK: Kesinlikle Katılıyorum												

Tablo 12 incelendiğinde, “Bana anlatılan bir konuya hemen inanmam” şeklinde ifade edilen birinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Katılıyorum” ($x= 3,96$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının % 72,8’i onlara anlatılan bir konuya hemen inanmamaya, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin sadece % 3,1’i bu durumun tersini belirtmiştir. Bu durum sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri noktasında olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

“Bir konu anlatıldığı gibi olmayabilir” şeklinde ifade edilen ikinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Katılıyorum” ($x= 4,12$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Sınıf öğretmeni adayları herhangi bir konunun anlatıldığı gibi olmayabileceğine kesinlikle katılıyorum düzeyine yakın derecede katılmışlardır. Öğretmen adaylarının %83, 9’u bu maddeye katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş bildirmiştir. Eleştirel düşünen bireylerin özelliklerinden olan “olay ve durumlara karşı sorgulayıcı davranma” özelliğinin sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerinde yer alması olumlu bir gelişmedir.

“Bir konu hakkında karar verirken her zaman düşünürüm” şeklinde ifade edilen üçüncü maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Katılıyorum” ($x= 3,61$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının % 59, 4’ü bir konuya karar vermeden düşünürüm maddesine katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir. Ancak öğretmen adaylarının % 37,5’i bu maddeye kararsız düzeyinde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının üçte birinden fazlasının karar vermeden önce düşünme maddesine kararsız düzeyinde görüş bildirmesi dikkat çekicidir. Bu durumun nedenleri arasında neler olabileceğine yönelik öğretmen adayları ile nitel çalışmalar gerçekleştirilebilir.

“Bir konu anlatıldığında aklıma sorular takılırsa sorarım” şeklinde ifade edilen dördüncü maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Katılıyorum” ($x=3,63$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarını bu maddeye her ne kadar katılıyorum düzeyinde görüş belirtse de, öğretmen adaylarının % 38,9’ü bir konu hakkında aklına takılan soruları sorma maddesine kararsızım düzeyinde, % 4,0’ü ise kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu durum oldukça dikkat çekicidir. 21. Yüzyılda öğretmenlik yapacak olan öğretmen adaylarının sorgulama özelliklerinin daha fazla olması gerekirdi. Herhangi bir konuda kafasındaki soruları soramayan öğretmen adaylarının bu konudaki görüşleri ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekir.

“Anlatılan konuyla ilgili başkalarının söylediklerine rağbet etmem” şeklinde ifade edilen beşinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x=2,71$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının bir konu hakkında başkalarının söylediklerine rağbet etmem maddesine orta düzeyde görüş bildirmişlerdir. Bu durumun olası bir sonuç olduğu değerlendirilebilir. Çünkü anlatılan konunun içeriği, önemi vs. öğretmenlerin görüşünü etkileyeceğinden ve bu maddede böyle bir bilgi verilmediği için kararsızım düzeyinde bir görüşün ortaya çıktığı düşünülmektedir.

“Bilmediğim konuda çevremden yardım alırım” şeklinde ifade edilen altıncı maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Katılıyorum” ($x=3,75$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının % 67,4 bilmedikleri bir konuda çevresindekilerden yardım alabileceğine katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Ancak araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaklaşık dörtte biri ise bu maddeye kararsız düzeyinde görüş belirtmiştir.

“Gördüğüm her şeye inanırım” şeklinde ifade edilen yedinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Katılmıyorum” ($x=2,14$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin % 62,5’i gördükleri her şeye inanma maddesine kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir. Ancak bu maddede dikkat çeken detay, öğretmen adaylarının % 36,2’si kararsızım düzeyinde görüş belirtmesidir. Eleştirel düşünen,

sorgulayan, araştırma yapan öğretmen adaylarının bu maddeye katılmama oranının daha fazla olması beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir.

“Bir şey ya doğru ya da yanlıştır” şeklinde ifade edilen sekizinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x= 2,80$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu bir şeyin ya yanlış ya da doğru olduğuna kararsız düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Sınıf öğretmeni adaylarının % 30,8’i bu maddeye kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum düzeyinde görüş belirtirken; % 11,1’i ise katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmişlerdir.

“Okuduğum her şey benim için doğru değildir” şeklinde ifade edilen dokuzuncu maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x= 3,06$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 57,6’sı okudukları her şeyin kendileri için doğru olmadığına kararsız düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Sınıf öğretmeni adaylarının % 18,3’ü bu maddeye kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum düzeyinde görüş belirtirken; % 24,1’i ise katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmişlerdir.

“Duygularımdan çok zihnimle karar veririm” şeklinde ifade edilen onuncu maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Katılıyorum” ($x= 3,52$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının yarıdan biraz fazlası duygulardan ziyade zihinleriyle karar verdiklerine katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adaylarının yaklaşık üçte biri bu maddeye kararsızım düzeyinde görüş belirtmiştir.

“Çok ısrar edilse de fikirlerimden vazgeçmem” şeklinde ifade edilen on birinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x= 3,34$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 45,6’sı ısrar edilse de fikirlerinden vazgeçmemesine kararsızım düzeyinde, % 16,0’sı kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum düzeyinde, % 38,4’ü ise katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir.

“Sevmediğim bir konu hakkında da düşünürüm” şeklinde ifade edilen on ikinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x= 3,31$)

düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 43,3'ü sevmediği konu hakkında düşünürüm maddesine kararsızım düzeyinde, % 16,9'u kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum düzeyinde, % 39,8'i ise katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir.

“Beni eleştirmelerinden hoşlanırım” şeklinde ifade edilen on üçüncü maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Katılıyorum” ($x= 3,49$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının % 46,9'u eleştirilmekten hoşlanmaya katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtirken, % 43,8'i ise kararsız düzeyinde görüş belirtmiştir. Eleştirilere açık olmanın yapıcı yönünün fazla olduğu düşünüldüğünde sınıf öğretmeni adaylarının bu maddeye katılıyorum düzeyinde görüş belirtmesi olumlu bir sonuç olarak yorumlanabilir.

“Aklıma bir problem takılırsa araştırırım” şeklinde ifade edilen on dördüncü maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x= 3,28$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının % 56,3'ü aklına bir problem takıldığında araştırırım maddesine kararsızım düzeyinde, % 35,7'si ise kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir. Araştırma becerisine sahip öğretmenlerin araştırma becerisine sahip öğrencileri yetiştirebileceği gerçeği düşünüldüğünde, bu maddeye sınıf öğretmeni adaylarından daha fazla katılım göstermesi beklenirdi.

“Bir konu anlatıldığında empati kurarım” şeklinde ifade edilen on beşinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x= 3,33$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 62,1'i bir konu anlatılırken empati kurarım maddesine kararsızım düzeyinde, % 6,7'si kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum düzeyinde, % 31,2'si ise katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir.

“Bir konu anlatıldığında doğru olup olmadığını anlarım” şeklinde ifade edilen on altıncı maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x= 3,27$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının % 46,0'sı bir konunun doğru olup olmadığını anlarım maddesine katılıyorum düzeyine yakın bir şekilde kararsızım düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının %40,6'sı bu maddeye katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmişlerdir.

“İçinden çıkamadığım durumlarda çözüm üretmeye çalışırım” şeklinde ifade edilen on yedinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Katılıyorum” ($x=3,67$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 58,0’i içinden çıkamadığı durumlarda çözüm üretmeye çalışırım maddesine katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir. Kararsızların oranı ise % 38,4’tür.

“Her konuda düşüncelerimi açıkça ortaya koyarım” şeklinde ifade edilen on sekizinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x=2,96$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 49,5’i her konuda düşüncelerini ortaya koyarım maddesine kararsızım düzeyinde, % 27,2’si kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum düzeyinde, % 23,2’si ise katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir.

“Hata yaparsam her zaman düzeltmeye çalışırım” şeklinde ifade edilen on dokuzuncu maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x=3,00$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 41,1’i hatalarını düzeltmeye çalışırım maddesine kararsızım düzeyinde, % 29,0’u kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum düzeyinde, % 29,9’u ise katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir. Öğretmen adaylarının hatalarını düzeltmeye çalışırım maddesine örnek bir meslek grubunun adayları olarak daha fazla katılması beklenirdi.

“İnanmadığım şeyleri çevremdekilere benimsetmeye çalışmam” şeklinde ifade edilen yirminci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x=3,12$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 33,5’i inandığı şeyleri çevresindekilere benimsetmeye çalışmam maddesine kararsızım düzeyinde, % 29,0’u kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum düzeyinde, % 37,5’i ise katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir.

“Bir konuda karar vermeden önce her zaman bilgi toplarım” şeklinde ifade edilen yirmi birinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x=3,15$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 49,5’i bir konu hakkında karar vermeden bilgi toplarım maddesine

kararsızım düzeyinde, % 17,9'u kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum düzeyinde, % 32,6'sı ise katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir.

“Bir konuda hata yaptığımda bundan her zaman ders çıkarırım” şeklinde ifade edilen yirmi ikinci maddeye, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının en çok “Kararsızım” ($x= 3,35$) düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 47,3'ü hata yaptığında ondan ders çıkarırım maddesine kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum düzeyinde görüş belirtmiştir. Ancak öğretmen adaylarının % 36,2'si ise bu maddeye kararsız düzeyinde görüş belirtmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının bir eğitimci adayı olarak hatalarından ders çıkarması gerektiğinin farkına varması ve bu bilinçte olması gerektiği düşünüldüğünde bu sonuç olumsuz olarak değerlendirilebilir.

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “Eleştirel Düşünme Becerileri Anketine verdikleri cevaplar ile; cinsiyet, akademik başarı, sınıf düzeyi, mezun olunana lise türü, okunan kitap sayısı, takip edilen gazete sayısı, takip edilen program türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile gelir durumu değişkenleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

4.2.1. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri

MN	Kadın			Erkek			t	p
	N	\bar{x}	Ss	N	\bar{x}	ss		
1	176	3,94	0,85	48	3,97	0,78	-0,221	0,825
2	176	4,13	0,78	48	4,06	0,69	0,589	0,556
3	176	3,58	0,73	48	3,68	0,46	-0,913	0,362
4	176	3,53	0,77	48	3,95	0,74	-3,338	0,001*
5	176	2,75	0,82	48	2,58	0,94	1,203	0,230

Tablo 13. Devamı

MN	Kadın			Erkek			t	p
	N	\bar{x}	Ss	N	\bar{x}	ss		
6	176	3,76	0,78	48	3,68	0,90	0,559	0,577
7	176	2,10	0,81	48	2,27	0,81	-1,223	0,223
8	176	2,79	0,67	48	2,83	0,69	-0,341	0,733
9	176	3,01	0,68	48	3,22	0,75	-1,873	0,062
10	176	3,48	0,97	48	3,62	0,91	-0,871	0,385
11	176	3,36	0,99	48	3,25	0,95	0,708	0,480
12	176	3,34	0,96	48	3,18	0,70	1,070	0,286
13	176	3,47	0,83	48	3,54	0,82	-0,517	0,606
14	176	3,26	0,63	48	3,35	0,63	-0,900	0,369
15	176	3,34	0,74	48	3,25	0,78	0,785	0,433
16	176	3,25	0,73	48	3,31	0,65	-0,487	0,626
17	176	3,66	0,77	48	3,66	0,75	-0,015	0,988
18	176	2,95	0,76	48	3,00	0,74	-0,368	0,713
19	176	3,00	0,91	48	3,00	0,89	0,000	1,000
20	176	3,17	1,10	48	2,91	1,12	1,431	0,154
21	176	3,19	0,88	48	2,97	0,81	1,546	0,123
22	176	3,39	0,93	48	3,18	0,86	1,360	0,175

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 13 incelendiğinde; yapılan t testi sonucunda 4. maddede $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Anketin diğer maddelerinde ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark yoktur.

Yapılan t testi sonucunda “Bir konu anlatıldığında aklıma sorular takılırsa sorarım” şeklinde ifade edilen anketin 4. maddesine araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir ($t = 3,338$; $p < .05$). Bu maddeye erkek öğretmen adayları “Kesinlikle Katılıyorum” a yakın olmakla birlikte “Katılıyorum” ($x = 3,95$) düzeyinde görüş belirtirken, kadın öğretmen adayları ise “Katılıyorum” ($x = 3,53$) düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bu bulguya göre, bir konu hakkında aklına takılan soruları dile getirme durumu, erkek öğretmen adaylarında kadın öğretmen adaylarına göre daha fazladır.

4.2.2. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri İle Sınıf Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri

MN	1. sınıf (a)		2. sınıf (b)		3. sınıf (c)		4. sınıf (d)		Varyans		Fark Olan Gruplar
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
1	3,74	0,95	3,98	0,83	3,93	0,79	4,15	0,73	2,325	0,076	-
2	4,07	0,86	4,09	0,87	4,23	0,62	4,06	0,71	0,600	0,615	-
3	3,46	0,84	3,56	0,75	3,75	0,57	3,62	0,55	1,742	0,159	-
4	3,46	0,88	3,76	0,70	3,76	0,74	3,52	0,77	2,297	0,079	-
5	2,81	0,77	2,66	0,90	2,76	0,85	2,61	0,87	0,671	0,571	-
6	3,51	0,84	3,80	0,74	3,65	0,81	4,00	0,76	3,860	0,010*	a-d
7	2,20	0,76	2,17	0,86	2,00	0,75	2,20	0,88	0,843	0,472	-
8	2,64	0,64	2,80	0,66	2,71	0,66	3,03	0,69	3,640	0,014*	a-d
9	2,94	0,71	2,98	0,73	3,21	0,64	3,08	0,70	1,756	0,157	-
10	3,33	1,08	3,56	0,94	3,68	0,94	3,47	0,85	1,350	0,259	-
11	3,16	1,12	3,29	1,00	3,53	0,91	3,33	0,88	1,373	0,252	-
12	3,44	0,96	3,31	0,98	3,20	0,87	3,30	0,83	0,677	0,567	-
13	3,57	0,86	3,49	0,80	3,48	0,72	3,40	0,93	0,378	0,769	-
14	3,35	0,55	3,47	0,54	3,16	0,66	3,16	0,69	3,101	0,088	-
15	3,38	0,78	3,33	0,84	3,38	0,71	3,20	0,68	0,757	0,519	-
16	3,35	0,70	3,29	0,70	3,30	0,72	3,13	0,73	0,985	0,401	-
17	3,77	0,66	3,70	0,85	3,65	0,73	3,54	0,81	0,942	0,421	-
18	2,77	0,88	2,96	0,56	3,05	0,79	3,05	0,72	1,621	0,185	-
19	2,98	0,90	3,05	0,85	2,98	0,87	2,98	1,02	0,090	0,965	-
20	3,07	1,04	3,07	1,11	3,23	1,09	3,08	1,22	0,277	0,842	-
21	3,37	0,68	3,17	0,93	3,08	0,88	3,00	0,94	1,872	0,135	-
22	3,59	0,76	3,39	0,87	3,23	0,94	3,20	1,04	2,116	0,099	-

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 14 incelendiğinde; yapılan

varyans analizi sonucunda 6 ve 8. maddelerde anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Anketin diğer maddelerinde ise sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark yoktur.

Yapılan varyans analizi sonucunda anketin 6. maddesi olan “Bilmediğim konuda çevremden yardım alırım” görüş maddesine araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.(F= 3,860; p<.05). Bilmediğim konuda çevremden yardım alırım görüşünü,4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları (x= 4,00) 1. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarına (x= 3,51) göre daha çok benimsediği yapılan scheffe testi sonucunda görülmektedir.

Yapılan varyans analizi sonucunda anketin 8. maddesi olan “Bir şey ya doğru ya da yanlıştır” görüş maddesine, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (F= 3,640; p<.05). Bir şey ya doğrudur ya yanlıştır görüşünü, 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları (x= 3,03) 1. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarına (x= 2,64) göre daha çok benimsediği yapılan scheffe testi sonucunda görülmektedir.

4.2.3. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri İle Akademik Başarı Değişkeni Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının akademik başarı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının akademik başarı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri

MN	0.00-2.00 (a)		2.01-3.00 (b)		3.01-4.00 (c)		Varyans		Fark Olan Gruplar
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
1	3,85	1,46	4,00	0,79	3,88	0,86	0,509	0,602	-
2	4,14	1,06	4,15	0,71	4,05	0,83	0,504	0,605	-
3	3,57	1,27	3,61	0,63	3,59	0,72	0,033	0,968	-
4	3,00	1,00	3,63	0,75	3,67	0,81	2,383	0,095	-
5	2,71	0,48	2,76	0,87	2,63	0,83	0,565	0,569	-
6	3,57	0,53	3,77	0,81	3,70	0,81	0,334	0,717	-
7	1,85	0,89	2,15	0,80	2,15	0,83	0,438	0,646	-
8	2,71	0,48	2,89	0,69	2,64	0,64	3,614	0,029*	b-c

Tablo 15. Devamı

MN	0.00-2.00 (a)		2.01-3.00 (b)		3.01-4.00 (c)		Varyans		Fark Olan Gruplar
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
9	3,28	0,48	3,04	0,75	3,07	0,61	0,420	0,658	-
10	3,42	1,13	3,53	0,98	3,49	0,91	0,080	0,923	-
11	3,14	0,69	3,44	1,01	3,17	0,94	1,978	0,141	-
12	3,28	0,95	3,36	0,94	3,21	0,85	0,719	0,489	-
13	3,71	0,75	3,56	0,83	3,32	0,81	2,327	0,100	-
14	3,14	0,37	3,30	0,65	3,25	0,60	0,335	0,716	-
15	3,28	0,48	3,40	0,82	3,18	0,62	2,083	0,127	-
16	3,00	0,81	3,26	0,73	3,30	0,66	0,596	0,552	-
17	3,71	0,75	3,72	0,79	3,55	0,71	1,211	0,300	-
18	2,71	0,75	2,97	0,77	2,97	0,73	0,393	0,676	-
19	2,71	1,11	3,07	0,92	2,89	0,87	1,266	0,284	-
20	2,71	0,95	3,22	1,13	2,97	1,08	1,751	0,176	-
21	3,57	0,53	3,17	0,92	3,07	0,79	1,147	0,320	-
22	3,57	0,53	3,35	0,91	3,31	0,98	0,252	0,777	-

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının akademik başarı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 15 incelendiğinde; yapılan varyans analizi sonucunda 8. maddede anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Anketin diğer maddelerinde ise akademik başarı değişkenine göre anlamlı bir fark yoktur.

Yapılan varyans analizi sonucunda anketin 8. maddesi olan “Bir şey ya doğru ya da yanlıştır” görüş maddesine araştırmaya katılan öğretmen adaylarının akademik başarı değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (F= 3,614; p<.05). Bir şey ya doğrudur ya yanlıştır görüşünü, not ortalaması 2.01-3.00 aralığında olan öğretmen adayları (x= 2,89) not ortalaması 3.01-4.00 aralığında olan öğretmen adaylarına (x= 2,64) göre daha çok benimsediği yapılan scheffe testi sonucunda görülmektedir.

4.2.4. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri İle Lise Türü Değişkeni Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının mezun olunan lise türü değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının mezun olunan lise türü değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri

M N	Meslek L. (a)		Düz L. (b)		AnadoluL. (c)		Öğretmen L. (d)		Diğer L. (e)		Varyans		Fark
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
1	4,14	0,77	3,93	0,87	3,92	0,83	4,07	0,73	4,00	0,89	0,282	0,890	-
2	4,35	0,63	4,08	0,80	4,13	0,77	4,07	0,73	4,16	0,40	0,426	0,789	-
3	3,14	0,53	3,62	0,71	3,63	0,69	3,71	0,46	3,66	0,51	1,779	0,134	-
4	3,50	0,65	3,66	0,82	3,58	0,80	3,57	0,51	4,00	0,63	0,550	0,699	-
5	2,71	0,82	2,74	0,86	2,70	0,86	2,71	0,82	2,33	0,81	0,339	0,852	-
6	3,57	0,85	3,78	0,74	3,70	0,89	3,85	0,86	3,83	0,75	0,360	0,837	-
7	2,14	0,86	2,10	0,84	2,23	0,79	1,92	0,82	2,16	0,40	0,579	0,678	-
8	2,71	0,61	2,82	0,68	2,82	0,68	2,64	0,74	2,66	0,51	0,365	0,833	-
9	3,28	0,72	3,04	0,69	3,02	0,67	3,00	0,87	3,50	0,54	1,046	0,385	-
10	3,28	0,91	3,51	0,95	3,61	0,97	3,35	1,08	3,16	0,75	0,693	0,598	-
11	3,35	0,92	3,32	0,99	3,35	0,98	3,14	0,86	3,83	1,32	0,520	0,721	-
12	3,21	0,89	3,33	0,89	3,36	0,94	3,21	0,97	2,66	0,81	0,908	0,460	-
13	3,78	0,80	3,46	0,83	3,52	0,88	3,14	0,53	3,50	0,54	1,119	0,348	-
14	3,14	0,66	3,27	0,66	3,28	0,62	3,35	0,49	3,50	0,54	0,400	0,809	-
15	3,21	0,42	3,33	0,82	3,33	0,72	3,35	0,74	3,16	0,40	0,157	0,960	-
16	3,00	0,78	3,25	0,70	3,33	0,72	3,14	0,66	3,50	0,54	0,955	0,433	-
17	3,78	0,80	3,66	0,79	3,67	0,74	3,57	0,85	3,50	0,54	0,208	0,934	-
18	3,28	0,82	2,91	0,71	2,98	0,81	2,92	0,47	2,83	0,98	0,802	0,525	-
19	3,28	0,46	2,99	0,89	2,95	0,97	3,00	0,87	3,16	1,32	0,451	0,772	-
20	3,42	1,01	3,15	1,09	3,01	1,16	2,92	1,20	3,66	0,81	0,941	0,441	-
21	3,42	0,93	3,12	0,82	3,17	0,91	2,85	0,94	3,33	1,03	0,844	0,498	-
22	3,78	0,97	3,36	0,88	3,25	0,92	3,07	0,91	4,00	1,26	2,115	0,080	-

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının mezun olunan lise türü değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 16 incelendiğinde; yapılan varyans analizi sonucunda anketin hiçbir maddesinde mezun olunana lise türü değişkenine göre $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

4.2.5. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri İle Aylık Okunan Kitap Sayısı Değişkeni Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının okudukları kitap sayısı (aylık) değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının okudukları kitap sayısı (aylık) değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri

MN	Okumam (a)		1 kitap (b)		2 kitap (c)		3+ kitap (d)		Varyans		Fark
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
1	4,00	0,81	3,96	0,80	3,97	0,93	3,71	0,99	0,409	0,746	-
2	4,28	0,75	4,12	0,72	4,10	0,88	4,00	0,96	0,232	0,874	-
3	3,71	0,75	3,66	0,65	3,46	0,71	3,28	0,82	2,071	0,105	-
4	3,42	0,97	3,61	0,70	3,69	0,97	3,71	1,06	0,302	0,824	-
5	2,85	0,89	2,70	0,85	2,71	0,88	2,71	0,72	0,069	0,977	-
6	3,57	0,53	3,73	0,82	3,82	0,85	3,78	0,57	0,244	0,866	-
7	2,14	0,69	2,15	0,81	2,07	0,80	2,14	1,02	0,103	0,958	-
8	3,00	0,57	2,82	0,67	2,76	0,70	2,50	0,75	1,237	0,297	-
9	3,28	0,48	3,06	0,69	3,02	0,77	3,07	0,61	0,272	0,846	-
10	3,85	0,89	3,48	0,95	3,61	0,96	3,42	1,08	0,515	0,672	-
11	4,00	1,00	3,35	0,93	3,15	1,06	3,28	1,20	1,561	0,200	-
12	3,57	1,13	3,31	0,86	3,28	1,05	3,28	0,99	0,204	0,894	-
13	3,71	0,75	3,43	0,80	3,71	0,91	3,28	0,91	1,649	0,179	-
14	3,71	0,48	3,23	0,63	3,35	0,58	3,42	0,75	1,900	0,131	-
15	3,57	0,78	3,32	0,75	3,35	0,77	3,07	0,73	0,800	0,495	-
16	3,14	0,69	3,26	0,72	3,33	0,73	3,14	0,53	0,320	0,811	-
17	3,57	0,78	3,62	0,77	3,89	0,75	3,50	0,65	1,575	0,196	-
18	2,85	0,37	2,94	0,78	3,07	0,73	2,92	0,61	0,377	0,770	-
19	3,42	0,53	3,00	0,95	2,94	0,85	2,92	0,61	0,580	0,629	-
20	3,00	1,00	3,10	1,16	3,12	1,05	3,28	0,82	0,134	0,940	-
21	3,42	1,27	3,10	0,87	3,23	0,87	3,28	0,72	0,571	0,635	-
22	3,57	0,97	3,31	0,96	3,33	0,80	3,64	0,74	0,672	0,570	-

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının aylık okudukları kitap sayısı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 17 incelendiğinde; yapılan varyans analizi sonucunda anketin hiçbir maddesinde aylık okudukları kitap sayısı değişkenine göre $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

4.2.6. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri İle Takip Edilen Gazete Değişkeni Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip ettikleri gazete sayısı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip ettikleri gazete sayısı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri

MN	Takip Etmem (a)		1 gazete (b)		2 gazete (c)		3+ gazete (d)		Varyans		Fark
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
1	4,40	0,54	3,94	0,84	3,94	0,82	3,90	0,94	0,481	0,696	-
2	4,20	0,83	4,13	0,77	4,05	0,71	4,00	0,89	0,226	0,878	-
3	3,80	0,83	3,62	0,68	3,47	0,69	3,72	0,64	0,730	0,535	-
4	3,20	0,83	3,64	0,80	3,55	0,69	3,81	0,75	0,834	0,477	-
5	3,00	0,00	2,72	0,83	2,63	0,99	2,63	0,80	0,322	0,810	-
6	3,20	0,83	3,77	0,77	3,69	0,98	3,63	0,80	0,967	0,409	-
7	2,40	0,54	2,15	0,84	2,08	0,73	2,00	0,77	0,354	0,787	-
8	3,40	0,54	2,76	0,67	2,91	0,64	2,72	0,78	1,838	0,141	-
9	3,00	0,70	3,07	0,69	3,02	0,73	3,00	0,77	0,091	0,965	-
10	4,20	0,83	3,51	0,96	3,47	0,87	3,45	1,21	0,884	0,450	-
11	4,20	1,30	3,34	0,92	3,13	1,09	3,45	1,29	1,847	0,140	-
12	4,40	0,89	3,31	0,89	3,16	0,87	3,27	1,10	2,737	0,044*	a-c
13	3,20	0,83	3,45	0,83	3,61	0,76	3,72	1,00	0,865	0,460	-
14	3,20	0,83	3,29	0,63	3,16	0,56	3,54	0,68	1,074	0,361	-
15	3,60	0,89	3,34	0,75	3,22	0,72	3,18	0,87	0,629	0,597	-
16	3,40	0,89	3,27	0,70	3,13	0,79	3,54	0,52	1,004	0,392	-
17	3,80	0,83	3,66	0,78	3,72	0,74	3,45	0,68	0,390	0,761	-
18	2,40	0,54	2,95	0,73	3,11	0,82	2,90	0,83	1,417	0,239	-
19	3,80	0,44	2,97	0,89	3,02	0,99	2,90	1,04	1,370	0,253	-
20	3,40	0,54	3,15	1,12	2,94	1,19	3,00	1,00	0,504	0,680	-
21	4,00	0,70	3,15	0,85	3,05	0,98	3,09	0,70	1,745	0,159	-
22	4,40	0,54	3,37	0,90	3,08	0,96	3,27	0,90	3,322	0,021*	a-c

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip edilen gazete sayısı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 18 incelendiğinde;

yapılan varyans analizi sonucunda 12 ve 22. maddelerde anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Anketin diğer maddelerinde ise takip edilen gazete sayısı değişkenine göre anlamlı bir fark yoktur.

Yapılan varyans analizi sonucunda anketin 12. maddesi olan “Sevmediğim bir konu hakkında da düşünürüm” görüş maddesine, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, takip edilen gazete sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($F= 2,737$; $p<.05$). Sevmediğim bir konu hakkında da düşünürüm görüşünü, hiçbir gazete takip etmeyen öğretmen adayları ($x= 4,40$) farklı 2 gazete takip eden öğretmen adaylarına ($x= 3,16$) göre daha çok benimsediği yapılan scheffe testi sonucunda görülmektedir.

Yapılan varyans analizi sonucunda anketin 22. maddesi olan “Bir konuda hata yaptığımda bundan her zaman ders çıkarırım” görüş maddesine araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip edilen gazete sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($F= 3,322$; $p<.05$). Bir konuda hata yaptığımda bundan her zaman ders çıkarırım görüşünü, hiçbir gazete takip etmeyen öğretmen adayları ($x= 4,40$) farklı 2 gazete takip eden öğretmen adaylarına ($x= 3,08$) göre daha çok benimsediği yapılan scheffe testi sonucunda görülmektedir.

4.2.7. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri İle Takip Edilen Program Türü Değişkeni Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip ettikleri program türü değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip ettikleri program türü değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri

MN	Spor (a)		Siyaset (b)		Magazin (c)		Ekonomi (d)		Teknoloji (e)		Eğitim (f)		Varyans		Fark
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
1	3,86	0,83	3,82	0,95	3,9	0,86	4,33	0,57	4,00	0,75	4,00	0,71	0,379	0,863	-
2	4,00	0,75	4,05	0,76	4,17	0,82	3,66	0,57	3,75	0,46	4,20	0,64	0,927	0,465	-
3	3,68	0,47	3,54	0,74	3,6	0,75	4,00	0,00	3,87	0,64	3,47	0,55	0,869	0,503	-
4	3,77	0,81	3,65	0,83	3,53	0,78	4,00	0,00	3,37	0,51	3,82	0,78	1,294	0,268	-

Tablo 19. Devamı

MN	Spor (a)		Siyaset (b)		Magazin (c)		Ekonomi (d)		Teknoloji (e)		Eğitim (f)		Varyans		Fark
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
5	2,68	0,94	2,51	0,85	2,74	0,86	3,00	0,00	3,00	0,92	2,75	0,77	0,673	0,645	-
6	3,54	0,85	3,97	0,61	3,77	0,74	2,66	0,57	3,87	1,24	3,62	0,95	2,181	0,057	-
7	2,13	0,94	2,22	0,73	2,07	0,79	1,66	1,15	1,87	0,64	2,35	0,89	1,114	0,354	-
8	2,81	0,73	2,77	0,73	2,81	0,66	2,66	1,52	3,00	0,53	2,75	0,63	0,232	0,948	-
9	3,18	0,73	3,08	0,81	3,03	0,68	3,66	0,57	2,75	0,70	3,07	0,61	0,941	0,455	-
10	3,63	1,00	3,22	0,91	3,51	0,95	4,33	0,57	3,25	1,03	3,70	0,96	1,565	0,171	-
11	3,31	0,99	3,14	1,03	3,37	0,90	3,66	0,57	2,25	0,46	3,62	1,10	3,147	0,009*	e-f
12	3,22	0,75	3,28	0,89	3,31	0,93	3,33	0,57	2,87	0,64	3,47	1,01	0,660	0,654	-
13	3,36	0,90	3,57	0,69	3,56	0,85	2,66	0,57	3,25	0,70	3,35	0,83	1,338	0,249	-
14	3,22	0,75	3,20	0,58	3,32	0,65	3,00	1,00	3,12	0,35	3,30	0,56	0,489	0,784	-
15	3,31	0,94	3,02	0,51	3,37	0,73	3,00	0,00	3,25	0,70	3,47	0,87	1,665	0,144	-
16	3,45	0,67	3,20	0,67	3,28	0,73	3,33	0,57	2,75	0,46	3,27	0,75	1,228	0,297	-
17	3,68	0,83	3,42	0,69	3,69	0,76	4,33	0,57	3,37	0,51	3,77	0,83	1,571	0,169	-
18	2,81	0,73	3,11	0,71	2,89	0,73	3,66	0,57	3,25	0,70	3,00	0,84	1,400	0,225	-
19	3,04	0,84	2,91	0,98	2,99	0,89	3,33	0,57	2,50	0,92	3,15	0,94	0,847	0,518	-
20	3,09	1,06	2,88	1,23	3,24	1,14	2,33	0,57	3,12	0,99	3,05	0,98	0,914	0,473	-
21	3,13	0,77	2,91	0,81	3,13	0,89	3,00	1,00	3,12	0,64	3,42	0,93	1,331	0,252	-
22	3,50	0,91	3,05	0,83	3,33	0,92	2,66	2,08	3,25	1,00	3,62	0,83	1,914	0,093	-

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip edilen program türü değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 19 incelendiğinde; yapılan varyans analizi sonucunda 11. maddede anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Anketin diğer maddelerinde ise takip edilen gazete sayısı değişkenine göre anlamlı bir fark yoktur.

Yapılan varyans analizi sonucunda anketin 11. maddesi olan “Çok ısrar edilse de fikirlerimden vazgeçmem” görüş maddesine araştırmaya katılan öğretmen adaylarının takip edilen program türü değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (F= 3,147; p<.05). Çok ısrar edilse de fikirlerimden vazgeçmem görüşünü, eğitim programlarını takip eden öğretmen adayları (\bar{x} = 3,62) teknoloji programlarını takip eden öğretmen adaylarına (\bar{x} = 2,25) göre daha çok benimsediği yapılan scheffe testi sonucunda görülmektedir. Bu bulguya göre, eğitim programlarını daha çok takip eden

sınıf öğretmeni adaylarının teknoloji programlarını takip eden meslektaşlarına göre görüşlerinde daha ısrarcı oldukları söylenebilir.

4.2.8. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri İle Anne Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anne eğitim durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anne eğitim durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri

MN	Okur-yazar değil (a)		İlkokul (b)		Ortaokul (c)		Lise (d)		Ön lisans ve üzeri (e)		Varyans		Fark
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
1	4,37	0,74	3,91	0,73	3,90	0,91	4,18	0,82	3,73	0,96	1,504	0,202	-
2	3,87	0,64	4,19	0,74	4,08	0,82	4,15	0,62	3,93	0,88	0,703	0,591	-
3	3,75	0,46	3,69	0,65	3,54	0,73	3,59	0,55	3,40	0,91	0,988	0,415	-
4	3,75	0,88	3,59	0,80	3,60	0,76	3,68	0,69	3,80	1,01	0,333	0,856	-
5	3,12	0,83	2,74	0,75	2,79	0,89	2,46	0,91	2,40	0,91	1,884	0,114	-
6	4,00	0,75	3,72	0,82	3,78	0,78	3,53	0,91	4,00	0,65	1,195	0,314	-
7	2,37	0,91	2,24	0,73	2,12	0,90	1,87	0,83	2,13	0,63	1,372	0,245	-
8	3,37	0,51	2,75	0,63	2,81	0,73	2,84	0,72	2,60	0,50	1,920	0,108	-
9	3,12	0,64	3,02	0,68	3,10	0,73	2,87	0,70	3,40	0,50	1,639	0,165	-
10	4,00	0,53	3,54	0,91	3,44	1,05	3,53	0,84	3,46	1,12	0,647	0,629	-
11	3,00	0,92	3,29	0,95	3,33	0,99	3,40	1,07	3,66	0,97	0,738	0,567	-
12	3,25	0,70	3,19	0,76	3,40	0,97	3,28	1,05	3,53	1,12	0,809	0,520	-
13	3,75	0,88	3,48	0,86	3,45	0,81	3,50	0,84	3,46	0,74	0,227	0,923	-
14	3,00	0,75	3,31	0,57	3,26	0,69	3,28	0,63	3,33	0,48	0,487	0,745	-
15	3,50	0,75	3,37	0,72	3,22	0,77	3,40	0,83	3,33	0,72	0,615	0,652	-
16	3,12	0,83	3,26	0,71	3,25	0,72	3,37	0,70	3,20	0,67	0,299	0,879	-
17	4,00	0,92	3,65	0,71	3,62	0,77	3,68	0,93	3,73	0,59	0,470	0,757	-
18	2,75	0,70	2,87	0,82	3,00	0,74	3,09	0,64	3,13	0,63	0,946	0,438	-
19	3,00	1,30	2,91	0,84	3,01	0,95	3,18	0,96	3,00	0,75	0,507	0,731	-
20	3,37	1,30	3,04	1,03	3,18	1,19	3,18	0,99	2,93	1,33	0,389	0,816	-
21	3,37	0,91	3,06	0,83	3,22	0,92	3,21	0,94	2,93	0,59	0,757	0,554	-
22	3,00	1,06	3,29	0,85	3,44	0,95	3,25	1,04	3,53	0,83	0,835	0,504	-

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anne eğitim durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 20 incelendiğinde; yapılan varyans analizi sonucunda anketin hiçbir maddesinde anne eğitim durumu değişkenine göre $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

4.2.9. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri İle Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının baba eğitim durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının baba eğitim durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri

MN	Okur-yazar değil (a)		İlkokul (b)		Ortaokul (c)		Lise (d)		Ön lisans ve üzeri (e)		Varyans		Fark
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
1	4,33	0,57	3,93	0,59	3,93	0,84	3,88	0,89	4,14	0,78	0,737	0,568	-
2	4,33	0,57	4,06	0,70	4,09	0,79	4,11	0,81	4,20	0,64	0,200	0,938	-
3	3,66	0,57	3,60	0,63	3,63	0,65	3,60	0,78	3,55	0,56	0,075	0,990	-
4	3,33	0,57	3,33	0,89	3,59	0,78	3,65	0,81	3,82	0,67	1,208	0,308	-
5	3,66	0,57	2,93	0,25	2,72	0,75	2,65	1,00	2,64	0,84	1,368	0,246	-
6	3,66	1,15	3,60	1,18	3,76	0,76	3,68	0,83	3,91	0,66	0,592	0,669	-
7	2,00	1,00	2,46	0,63	2,18	0,82	2,11	0,85	1,97	0,75	1,075	0,370	-
8	3,33	0,57	3,06	0,25	2,83	0,65	2,73	0,77	2,70	0,62	1,444	0,220	-
9	2,66	0,57	3,13	0,51	2,96	0,65	3,06	0,81	3,32	0,53	1,918	0,108	-
10	3,66	0,57	3,53	0,74	3,51	1,03	3,46	0,92	3,64	0,98	0,237	0,917	-
11	2,66	1,52	3,00	0,65	3,18	0,97	3,53	1,01	3,50	0,92	2,461	0,146	-
12	3,66	0,57	3,20	0,77	3,25	0,90	3,30	0,89	3,52	1,05	0,757	0,554	-
13	4,33	1,15	3,80	0,94	3,39	0,78	3,52	0,87	3,44	0,74	1,704	0,150	-
14	3,00	1,00	3,13	0,51	3,31	0,62	3,26	0,67	3,32	0,58	0,470	0,757	-
15	3,33	0,57	3,20	0,41	3,27	0,79	3,37	0,75	3,41	0,78	0,413	0,800	-
16	2,66	0,57	3,40	0,63	3,17	0,76	3,35	0,63	3,32	0,76	1,381	0,241	-
17	4,00	1,00	3,66	0,72	3,54	0,79	3,76	0,71	3,73	0,82	1,111	0,352	-
18	3,00	1,00	3,00	1,00	2,89	0,71	2,97	0,77	3,11	0,68	0,573	0,683	-

Tablo 21. Devamı

MN	Okur-yazar değil (a)		İlkokul (b)		Ortaokul (c)		Lise (d)		Ön lisans ve üzeri (e)		Varyans		Fark
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
	19	3,00	1,00	3,20	0,86	2,88	0,94	3,07	0,93	3,05	0,77	0,741	
20	4,00	1,00	2,86	1,12	3,10	1,15	3,21	1,00	2,97	1,26	0,951	0,435	-
21	3,33	1,15	2,80	0,77	3,23	0,86	3,22	0,92	2,88	0,72	1,840	0,122	-
22	2,66	1,52	3,13	0,83	3,30	0,94	3,51	0,85	3,23	0,98	1,429	0,225	-

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının baba eğitim durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 21 incelendiğinde; yapılan varyans analizi sonucunda anketin hiçbir maddesinde baba eğitim durumu değişkenine göre $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

4.2.10. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri İle Aile Gelir Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının aile gelir durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının aile gelir durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşleri

MN	0-500 TL (a)		501-1000 TL (b)		1001-1500 TL (c)		1501-2000 TL (d)		2001 + TL (e)		Varyans		Fark
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	F	p	
	1	4,00	1,00	4,00	0,92	3,98	0,73	3,96	0,87	3,92	0,87	0,049	
2	4,33	0,57	3,87	0,64	4,15	0,67	4,15	0,76	4,07	0,84	0,390	0,816	-
3	3,66	0,57	4,00	0,75	3,54	0,67	3,66	0,64	3,53	0,73	1,104	0,356	-
4	3,66	1,15	3,62	0,51	3,60	0,75	3,57	0,85	3,70	0,75	0,302	0,877	-
5	2,66	0,57	2,50	0,75	2,68	0,94	2,78	0,77	2,67	0,88	0,319	0,865	-
6	3,66	0,57	4,37	0,51	3,70	0,83	3,66	0,82	3,79	0,79	1,529	0,195	-
7	2,33	0,57	2,25	0,46	1,96	0,79	2,28	0,87	2,17	0,80	0,853	0,493	-
8	3,33	0,57	3,00	0,75	2,78	0,64	2,91	0,74	2,65	0,59	2,200	0,070	-
9	3,00	0,00	3,37	0,74	2,92	0,71	3,09	0,68	3,08	0,70	0,998	0,409	-
10	3,66	0,57	3,62	1,06	3,39	0,98	3,53	0,94	3,56	0,97	0,310	0,871	-
11	2,66	0,57	3,37	0,74	3,31	1,14	3,30	0,93	3,41	0,97	0,477	0,752	-
12	3,00	1,00	3,12	1,12	3,35	0,84	3,28	0,93	3,34	0,92	0,238	0,917	-

Tablo 22. Devamı

MN	0-500 TL		501-1000 TL		1001-1500 TL		1501-2000 TL		2001 + TL		Varyans		Fark
	(a)		(b)		(c)		(d)		(e)		F	p	
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S			
13	4,00	1,00	3,37	0,91	3,39	0,82	3,54	0,81	3,47	0,84	0,600	0,663	-
14	3,33	0,57	3,12	0,64	3,21	0,70	3,34	0,63	3,26	0,59	0,481	0,750	-
15	3,33	0,57	3,50	0,75	3,29	0,80	3,33	0,74	3,32	0,74	0,130	0,971	-
16	3,33	0,57	3,37	0,74	3,23	0,76	3,21	0,67	3,33	0,73	0,355	0,840	-
17	4,00	0,00	3,62	0,74	3,68	0,70	3,59	0,86	3,71	0,71	0,418	0,795	-
18	2,00	1,00	3,25	0,70	2,96	0,79	3,00	0,74	2,93	0,72	1,594	0,177	-
19	3,33	0,57	2,50	0,53	3,03	0,87	3,03	0,91	2,97	0,97	0,767	0,548	-
20	3,00	1,73	3,25	1,16	3,01	0,98	3,09	1,09	3,20	1,20	0,259	0,904	-
21	3,33	0,57	2,62	0,91	3,19	0,82	3,13	0,91	3,19	0,86	0,841	0,501	-
22	3,66	0,57	3,00	1,06	3,35	0,84	3,17	1,00	3,55	0,84	2,057	0,088	-

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının aile gelir durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 22 incelendiğinde; yapılan varyans analizi sonucunda anketin hiçbir maddesinde aile gelir durumu değişkenine göre $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara ve bu sonuçların ilgili alanyazın ile tartışılmasına yer verilmiştir. Ayrıca çalışma sonucunda elde edilen deneyim ve bulgulardan hareketle öneriler geliştirilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adayları anket maddelerinden; “Anlatılan konuyla ilgili başkalarının söylediklerine rağbet etmem”, “Bir şey ya doğru ya da yanlıştır”, “Okuduğum her şey benim için doğru değildir”, “Çok ısrar edilse de fikirlerimden vazgeçmem”, “Sevmediğim bir konu hakkında da düşünürüm”, “Aklıma bir problem takılırsa araştırırım”, “Bir konu anlatıldığında empati kurarım”, “Bir konu anlatıldığında doğru olup olmadığını anlarım”, “Her konuda düşüncelerimi açıkça ortaya koyarım”, “Hata yaparsam her zaman düzeltmeye çalışırım”, “İnanduğum şeyleri çevremdekilere benimsetmeye çalışmam”, “Bir konuda karar vermeden önce her zaman bilgi toplarım” ve “Bir konuda hata yaptığımda bundan her zaman ders çıkarırım” ifadelerine kararsızım düzeyinde görüş bildirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adayları, anket maddelerinden; “Bana anlatılan bir konuya hemen inanmam”, “Bir konu anlatıldığında aklıma sorular takılırsa sorarım”, “Bir konu anlatıldığı gibi olmayabilir”, “Bir konu hakkında karar verirken her zaman düşünürüm”, “Bilmediğim konuda çevremden yardım alırım”, “Duygularımdan çok zihnimle karar veririm”, “Beni eleştirmelerinden hoşlanırım” ve “İçinden çıkamadığım durumlarda çözüm üretmeye çalışırım” ifadelerine katılıyorum düzeyinde görüş bildirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adayları anket maddelerinden; “Gördüğüm her şeye inanırım” ifadesine katılmıyorum düzeyinde görüş bildirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin, anket maddelerine verilen ortalama değerlere göre, orta düzeyde oldukları söylenebilir. Literatürde bu sonucu destekler nitelikte araştırma sonuçlarının olduğu görülmektedir. Bu benzer araştırmalardan biri de, Kızıлтаş (2011) araştırmasıdır. Bu araştırmada da, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri orta düzeyde çıkmıştır. Can ve Kaymakçı (2015) fen ve sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri üzerine yapmış oldukları araştırma sonucunda, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin genel olarak düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kartal (2012) fen bilgisi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri üzerine gerçekleştirdiği araştırmada da benzer olarak öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Çetinkaya'nın (2011) Türkçe öğretmen adayları üzerine gerçekleştirdiği araştırmada da öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük olduğu görülmektedir. Türkçe öğretmen adayları üzerinde yapılan bir başka araştırmada da, Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Şen, 2009). Alper'in (2010) yapmış olduğu araştırmada da, 1 ve 4. sınıf öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin çok zayıf olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak, Gülveren'in (2007) eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları üzerine gerçekleştirdiği araştırma sonucunda öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere, sınıf öğretmeni adayları özelinde, öğretmen adayları genelinde, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri orta düzeydedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde, yapılan t testi sonucunda, sadece 4. maddede $p < .05$ düzeyinde anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir. Anketin diğer maddelerinde ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde “Bir konu anlatıldığında aklıma sorular takılırsa sorarım” ifadesini erkek öğretmen adayları kadın öğretmen adaylarına göre daha fazla desteklemektedir. Cinsiyet değişkeninin eleştirel düşünme becerileri üzerine etkisine yönelik literatürde farklı sonuçların olduğu araştırmalar mevcuttur. Gürleyük'ün (2008) sınıf öğretmeni adayları üzerine gerçekleştirdiği araştırma

sonucunda, cinsiyet değişkeni ile sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri arasında bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aybek ve Aslan (2017) öğretmen adaylarının eleştirel düşünme standartları üzerine yapmış olduğu araştırma sonucunda, cinsiyetin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme standartlarını etkileyen bir değişken olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde, sınıf öğretmeni adaylarının ve sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimleri üzerine yapılan araştırmalarda da cinsiyet değişkeni ile sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirtilmiştir (Kızıлтаş, 2011; Polat, 2017). Yine, Eğmir ve Ocak'ın (2017) kendilerinin tasarladığı bir programın uygulaması sonucunda, ortaokul öğrencilerinin eleştirel düşünme becerileri testinden elde ettikleri puanlar arasında cinsiyetin etkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlara aykırı olarak, Açışlı'nın (2016) sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri üzerine yapmış olduğu araştırma sonucunda, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre açık fikirlilik alt ölçeğinde erkek öğrenciler lehine farklılık çıktığı sonucu belirlenmiştir. Ancak ölçeğin diğer boyutları için anlamlı bir farkın olmadığı ifade edilmektedir. Benzer şekilde bir başka araştırmada da, erkek öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri kız öğrencilere göre daha fazla çıkmıştır (Kartal, 2012). Şenyiğit'in (2016) sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri üzerine gerçekleştirdiği araştırmada da cinsiyet ile öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, eğitim fakültesinde öğrenim gören farklı branş öğretmen adayları üzerinde yapılan araştırmalarda da cinsiyet ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında bir ilişkinin olduğu (Çığrı Yıldırım, 2005; Doğanay, Akbulut Taş ve Erden, 2007; Çetinkaya, 2011) ve olmadığı (Çetin, 2008; Korkmaz, 2009a; Şen, 2009; Bağcı ve Şahbaz, 2012; Karalı, 2012; Sarıgöz, 2014) birçok araştırmaya rastlamak mümkündür.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde, yapılan varyans sonucunda, 6 ve 8. maddelerde anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir. Anketin diğer maddelerinde ise sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde "Bilmediğim konuda çevremden yardım

alırım” ve “Bir şey ya doğru ya da yanlıştır” ifadelerini 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları 1. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarına göre daha fazla desteklemektedir. Literatürde de benzer araştırmaların bulunduğu söylenebilir. Örneğin, Aybek ve Aslan (2017) yapmış oldukları araştırmada öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin sınıf düzeyine göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Hatta bu sınıf düzeylerinin 1 ve 4 olduğu belirtilmiştir. Bu yönüyle araştırmadan elde edilen sonuçların literatürdeki benzer araştırma sonuçları ile örtüştüğü söylenebilir. Ayrıca, sınıf öğretmeni adayları üzerinde yapılan araştırmalarda, sınıf düzeyinin sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Kızıldağ, 2011; Şenyiğit, 2016). Farklı branş öğretmen adayları üzerinde yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlara rastlamak mümkündür (Kantek, Öztürk ve Gezer, 2010; Çetinkaya, 2011). Dolayısıyla, araştırmanın bu sonucunun literatürdeki benzer araştırma sonuçları ile örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının akademik başarı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde, yapılan varyans sonucunda, sadece 8. maddede anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir. Anketin diğer maddelerinde ise akademik başarı değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç hakkında literatürde farklı sonuçlar bulunmaktadır. Örneğin, Öztürk ve Ulusoy’a (2008) göre eleştirel düşünmeyi etkileyen en önemli faktörlerden biri de akademik başarıdır. Ancak, Bağcı ve Şahbaz (2012) yapmış oldukları araştırma sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile akademik başarıları arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde, Kartal (2012) da aynı sonuca ulaşmıştır. Bu farklılığın örneklem ve zamandan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının akademik başarı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde “Bir şey ya doğru ya da yanlıştır” ifadesini not ortalaması 2.01-3.00 aralığında olan öğretmen adayları not ortalaması 3.01-4.00 aralığında olan öğretmen adaylarına göre daha fazla desteklemektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının mezun olunan lise türü değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde, yapılan varyans sonucunda, anketin hiçbir maddesinde anlamlı fark tespit edilmemiştir. Ancak literatürde mezun olunan lise türü değişkeni ile öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri

arasındaki ilişkiye yönelik farklı sonuçlar mevcuttur. Örneğin, Aybek ve Aslan'ın (2017) araştırmalarında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile mezun olunan lise türü değişkeni arasında anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Doğanay, Akbulut Taş ve Erden'in (2007) araştırmalarında da benzer bir sonuç saptanmıştır. Ancak, Şenyiğit'in (2016) sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri üzerine yaptığı araştırma sonucunda ise mezun olunan lise türünün sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucu tespit edilmiştir. Gürleyük'ün (2008) araştırmasında da benzer bir sonuç elde edilmiştir. Çetin'in (2008) araştırmasında da aynı sonuç tespit edilmiştir. Kızıldaş'ın (2011) sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adayları üzerinde yapmış olduğu araştırmasında da aynı sonuç dikkat çekmektedir. Yine Çetinkaya'nın (2011) Türkçe öğretmen adayları üzerinde yapmış olduğu araştırma sonucunda da, öğretmen adaylarının mezun oldukları okul ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında bir ilişkinin olmadığı sonucu saptanmıştır. Şen'in (2009) araştırmasında da benzer bir sonuç tespit edilmiştir. Literatürdeki bu farklılığın araştırmanın örneklem grubundan ve zaman değişikliğinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının okudukları kitap sayısı (aylık) değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde, yapılan varyans sonucunda, anketin hiçbir maddesinde anlamlı fark tespit edilmemiştir. Bu sonuç literatürdeki bazı sonuçlar ile örtüşürken bazıları ile de farklılık göstermektedir. Örneğin, Eğmir ve Ocak'ın (2017) beşinci sınıf öğrencileri üzerine yapmış olduğu deneysel araştırmanın sonucunda, öğrencilerin aylık okudukları kitap sayısı ile eleştirel düşünme beceri testinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Şen'in (2009) Türkçe öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada da benzer sonuçlara rastlanmıştır. Ancak Polat'ın (2017) araştırma sonucuna göre, sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile okuma alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Benzer şekilde Şenyiğit'in (2016) araştırma sonucunda da, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile okunan kitap sayısı arasında kitap okuyan öğretmen adayları lehine anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Susar Kırmızı, Fenli ve Kasap'ın (2014) 3. sınıf, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri ile kitap okuma alışkanlığına yönelik gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda ise, öğretmen adaylarının

eleştirel düşünme eğilimleri ile okuma alışkanlıklarına yönelik tutumları arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının takip edilen gazete sayısı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde, yapılan varyans sonucunda, sadece 12 ve 22. maddelerde anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir. Anketin diğer maddelerinde ise takip edilen gazete sayısı değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının takip edilen gazete sayısı değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde “Sevmediğim bir konu hakkında da düşünürüm” ve “Bir konuda hata yaptığımda bundan her zaman ders çıkarırım” ifadelerini hiçbir gazete takip etmeyen öğretmen adayları farklı iki gazete takip eden öğretmen adaylarına göre daha fazla desteklemektedir. Şen’in (2009) Türkçe öğretmen adayları üzerine gerçekleştirdiği araştırma sonucunda, gazete takip sayısının öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerini etkilemediği sonucu saptanmıştır. Bu değişken ile ilgili literatürde fazlaca kaynak olmadığı için kesin bir yorumun getirilemeyeceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının takip edilen program türü değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde, yapılan varyans sonucunda, sadece 11. maddede anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir. Anketin diğer maddelerinde ise takip edilen program türü değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının takip edilen program türü değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde “Çok ısrar edilse de fikirlerimden vazgeçmem” ifadesini eğitim programlarını takip eden öğretmen adayları teknoloji programlarını takip eden öğretmen adaylarına göre daha fazla desteklemektedir. Bu maddenin sonucundan ziyade, geleceğin öğretmen adaylarının eğitim programlarını daha çok takip etmesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının anne eğitim durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde, yapılan varyans sonucunda, anketin hiçbir maddesinde anlamlı fark tespit edilmemiştir. Bu sonucu destekler nitelikte literatürde benzer araştırma sonuçları bulunmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin eleştirel

düşünme eğilimlerinin incelendiği araştırmalarda, anne eğitim durumunun öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerini etkilemediği sonucuna ulaşmıştır (Gülveren, 2007; Çetin, 2008; Şen, 2009; Şenyiğit, 2016; Polat, 2017). Ancak tam tersi bir sonuç olarak, anne eğitim durumuyla öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu çalışmalar da bulunmaktadır (Tümkiye ve Aybek, 2008; Karalı, 2012).

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının baba eğitim durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde, yapılan varyans sonucunda, anketin hiçbir maddesinde anlamlı fark tespit edilmemiştir. Bu sonuç literatürdeki bazı çalışma sonuçları ile örtüşmekte bazıları ile ise örtüşmemektedir. Örneğin, Polat'ın (2017) sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerilerine yönelik gerçekleştirdiği araştırma sonucunda, öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile baba eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Ancak Şenyiğit'in (2016) araştırma sonucunda ise tam tersi olarak, baba eğitim durumu ile sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir. Benzer şekilde, Karalı'nın (2012) araştırma sonucunda da, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Benzer sonuçlar başka araştırmalarda da mevcuttur (Gülveren, 2007; Çetin, 2008).

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının aile gelir durumu değişkenine göre eleştirel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinde, yapılan varyans sonucunda, anketin hiçbir maddesinde anlamlı fark tespit edilmemiştir. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri üzerine yapılmış birçok araştırma sonuçlarında bu araştırmanın bu sonucunu desteklemektedir (Şen, 2009; Kartal, 2012; Şenyiğit, 2016). Ancak bazı çalışmalarda ise tam tersi sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin, Karalı'nın (2012) araştırmasından elde ettiği öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile aile gelir durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucu ise bu sonuçla çelişmektedir.

5.1. Öneriler

Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlayan bu araştırma sonucunda bazı öneriler geliştirilmiştir. Bu

öneriler, araştırma sonuçlarına dayalı ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır.

5.1.1.Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

- Bu araştırma ve literatürdeki birçok araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme beceri ve eğilimlerinin orta ve düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla öğretmen adaylarının eleştirel düşünme beceri ve eğilimlerinin geliştirilmesi için gerekli etkinlik ve projeler düzenlenebilir.
- Eğitim fakültelerinde tüm bölümleri içine alan seçmeli bir eleştirel düşünme dersi açılabilir.
- Eleştirel düşünme becerisinin kazandırılmasında okumanın önemi hiç şüphesiz fazladır. Dolayısıyla tüm eğitim kademelerinde öğrencilerin okuma alışkanlıklarının geliştirilmesi için gerekli projeler desteklenmelidir.
- Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek ders dışı faaliyetler desteklenmelidir.
- Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesinde önemli bir rolü de öğretim üyeleri üstlenmektedir. Dolayısıyla öğretim üyelerinin eleştirel düşünen öğretmenler yetiştirme adına derslerinde gerekli öğretim faaliyetlerini sürdürmelidir.
- Günümüz teknoloji çağı olarak da adlandırılmaktadır. Bilgiye erişimin çok hızlı olduğu bu dönemde doğru bilgiye eleştirel düşünen bireyler daha kolay ulaşacaklardır. Dolayısıyla eleştirel düşünme eğitiminin ilkokullardan başlayarak devam eden bir süreç haline gelmesi için gerekli müfredat çalışmaları yapılmalıdır.
- Eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılmasında aile başta olmak üzere tüm eğitim kademelerinin etkisi vardır. Eleştirel düşünen bireylerin yetiştirilmesi için eleştirel düşünme eğitiminin hangi eğitim kademesinde ne düzeyde verilmesi gerektiğine yönelik ilgili uzmanların katılımcı olacağı çalıştaylar düzenlenebilir.
- Eleştirel düşünme becerilerine sahip birey özellikleri içerisinde, problem çözme, analitik düşünebilme, araştırma yapma, sorgulama gibi beceriler mevcuttur. Bu açıdan değerlendirildiğinde bu becerilerin kazandırılmasına yönelik

gerçekleştirilecek okul içi-dışı etkinlikler eleştirel düşünen bireylerin yetişmelerine katkı sağlayacaktır.

5.1.2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Eleştirel düşünme ile ilgili birçok çalışmanın olduğu literatürde görülmektedir. Ancak bu çalışmalarda kullanılan veri toplama araçlarının daha çok yabancı literatüre ait olduğu görülmektedir. Ülkemiz kültürüne uygun çalışmaların daha fazla yapılması daha gerçekçi sonuçları vermesi açısından önem arz etmektedir.
- Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerini etkileyen faktörlere yönelik nitel araştırmalar yapılabilir.
- Öğretmen adaylarının üniversite eğitimleri boyunca aldıkları eğitimin eleştirel düşünme becerilerini ne düzeyde etkilediğine yönelik boylamsal araştırmalar yapılabilir.
- Eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının eleştirel düşünme beceri ve eğilimlerinin branş değişkeni açısından incelendiği araştırmalar yapılabilir.
- Eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılması amacıyla farklı model ve yaklaşımların uygulandığı deneysel araştırmalar bütün eğitim kademelerinde uygulanabilir.
- Farklı üniversitelerde öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin karşılaştırılabilmesi için geniş çaplı betimsel bir araştırma yapılabilir. Eleştirel düşünme eğilimleri yüksek olan öğrencilerin eğitim programlarına ilişkin yararlı öneriler geliştirilebilir.
- Nitel araştırma desenlerinden olan eylem araştırmasında amaç herhangi bir sorunu iyileştirmeye yönelik olarak uygun bir uygulamanın eyleme dönüştürülmesidir. Eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi için ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde, akademisyen ve öğretmenler tarafından eylem araştırmaları gerçekleştirilebilir.
- Eleştirel düşünme eğitiminin önemi ve uygulama noktasında deneyimli olan öğretmen ve akademisyenlerin eleştirel düşünme eğitimine yönelik dikkat edilmesi gereken hususlara yönelik görüşlerinin incelendiği nitel araştırmalar gerçekleştirilebilir.

- Bu araştırma sınıf öğretmenleri adayları ile sınırlıdır. Eğitim fakültesinde öğrenim gören diğer öğrenciler ile de benzer çalışmalar yapılabilir.
- Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini ölçmek amacıyla her eğitim kademesine yönelik farklı ve güncel ölçme araçları geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Acun, İ. Demir, M. ve Göz, N. L. (2010). Öğretmen adaylarının vatandaşlık yeterlilikleri ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişki. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 107-123.
- Açışlı, S. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme stilleri ile eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(1), 273-285.
- Akar Vural, R. ve Kutlu, O. (2004). Eleştirel düşünme: ölçme araçlarının incelenmesi ve bir güvenilirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 189-200.
- Akdan, O. (2016). *Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin, eleştirel okuma becerisine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Akinoğlu, O. (2003). Bir eğitim değeri olarak eleştirel düşünme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 7-26.
- Alper, A. (2010). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 14-27.
- Altuntaş, E. Ç., Yılmaz, M. ve Turan, S. L. (2017). Biyoloji öğretmen adaylarının sosyobilimsel bir konudaki eleştirel düşüncelerinin empati açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 915-931.
- Ay, Ş. ve Akgöl, H. (2008). Eleştirel düşünme gücü ile cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 1(2), 65-75.
- Aybek, B. ve Aslan, S. (2017). *Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme standartları ile demokrasiye yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(2), 277-294.
- Aybek, B. (2007). Konu ve beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ve düzeyine etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 43-60.

- Aybek, B. ve Çelik, M. (2007). Watson Glaser Eleştirel Akıl Yürütme Gücü Ölçeği'nin w GEAYGÖ üniversite ikinci üçüncü ve dördüncü sınıf İngilizce bölümü öğretmen adayları üzerindeki güvenilirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 101-112.
- Aydın, A. (2000). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Bağcı, H. ve Şahbaz, N. K. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri üzerine bir değerlendirme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-12.
- Bailin, S., Case, R., Coombs, R.J., & Daniels, B. L. (1999). Common misconceptions of critical thinking. *Journal of Curriculum Studies*, 31(3), 269-283.
- Bapoğlu, S. S., Açıköz, F., Kapısız, Ö. ve Yılmaz, Ö. (2011). Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede drama yönteminin kullanılması. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 17-21.
- Bayat, N. (2014). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile akademik yazma başarıları arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 155-168.
- Baymur, F. (1969). *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri.
- Berman, S. (1991). *Thinking in context: Teaching for open-mindedness and critical understanding, developing minds*. Edited by Arthur L. Costa: USA.
- Beşoluk, Ş. ve Önder, İ. (2010). Investigation of teacher candidates' learning approaches, learning styles and critical thinking dispositions. *Elementary Education Online*, 9(2), 679-693.
- Beyer, B. (1991). *Teaching thinking skills: A handbook for elementary school teachers*. USA: Allyn and Bacon.
- Beyer, K. B. (1988). Developing a scope and sequence for thinking skills instruction. *Educational Leadership*, 45(7), 26-30.
- Beyer, B. K. (1985). Critical thinking: What is it? *Social Education*, 49(4), 270-276.
- Büyükkantarçioğlu, N. (2006). Bilgi toplumu oluşturma bağlamında Türk edebiyatı dersleri üzerine düşünceler. *Milli Eğitim*, 34(169), 1-16.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, Ş. ve Kaymakçı, G. (2015). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *EducationSciences*, 9(6), 66-83.
- Cüceloğlu, D. (1995). *İyi düşün doğru karar ver*. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Çalgın, Z. ve Koç, M. (2017). Theeffect of webquest-supportedmathematicsinstruction on sixthgradestudents' criticalthinkingskills. NecatibeyFaculty of Education*Electronic Journal of Science&MathematicsEducation*, 11(1), 1-20.
- Çetin, A. (2008). *Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme gücü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 93-108.
- Çığrı Yıldırım, A. (2005). *Türkçe ve Türk Dili Ve Edebiyatı öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Çokluk Bökeoğlu, O. ve Yılmaz, K. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünmeye yönelik tutumları ile araştırma kaygıları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 41(41), 47-67.
- Çubukçu, Z. (2006). Türk öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *TheTurkish Online Journal of EducationalTechnology*, 5(4), 22-36.
- Demirel, Ö. (2002). *Kurumdan uygulamaya eğitimde program geliştirme* (4. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (1999). *Kuramdan uygulamaya program geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Deniz, E. (2009). *Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme beceri düzeyleri üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Dinçer Göbel, Ş. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerisi öğretimi yeterlilikleri ve uygulamaları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Doğanay, A., Taş, M. A. ve Erden, Ş. (2007). Üniversite öğrencilerinin bir güncel tartışmalı konu bağlamında eleştirel düşünme becerilerinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52, 511-546.
- Drennan, J . (2010). Critical thinking as an outcome of a master's degree in Nursing programme. *Journal of Advanced Nursing*, 66(2), 422- 431.
- Dutoğlu, G. ve Tuncel, M. (2008). Aday öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 11-32.
- Eğmir, E. ve Ocak, G. (2017). Eleştirel düşünme öğretim programının öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi ve öz değerlendirme düzeylerine etkisi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 138-156.
- Emir, S. (2013). Öğretmenlerin düşünme stillerinin eleştirel düşünme eğilimlerini yordama gücü (İstanbul-Fatih örneği). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 325-347.
- Ennis, R. H. (1985). A logical basis for measuring critical thinking skills. *Education Leadership*, 45-48.
- Erkin, E. (2002). İlköğretimde düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 61-70.
- Evin Gencil, İ. ve Güzel Candan, D. (2015). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ve yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Curriculum and Instructional Studies*, 4(8), 55-68.
- Facione, A. P. (2011). *Critical Thinking: What it is and Why it counts*. http://www.student.uwa.edu.au/__data/assets/pdf_file/0003/1922502/Critical-Thinking-What-it-is-and-why-it-counts.pdf adresinden 17.12.2011 tarihinde erişilmiştir.

- Facione, P. A., Facione, N. C., Giancarlo, C., A. (2000). The disposition toward critical thinking: Its character, measurement and relationship to critical thinking skill. *Informal Logic*, 20(1), 61-68.
- Ferrett, S. K. (2008). *Peak performance: Success in college and beyond* (6. Basım). USA: McGrawHill.
- Ferrett, S. K. (1997). *Peak performance: Success in college and beyond*. New York: Glencoe McGraw-Hill.
- Gelen, İ. (2002). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde düşünme becerilerini kazandırma yeterliklerinin değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(10), 100-119.
- Gibson, E. (1998). Linguistic complexity: Locality of syntactic dependencies. *Cognition*, 68(1), 1-76.
- Grant, G. E. (1988). *Teaching critical thinking*. New York: Praeger Publishers.
- Gülveren, H. (2007). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme becerileri ve bu becerileri etkileyen eleştirel düşünme faktörleri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gürkaynak, İ., Üstel, F. ve Gülgöz, S. (2003). *Eleştirel düşünme* (1.baskı.). İstanbul: Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi.
- Gürleyük, G. C. (2008). *Sınıf öğretmeni adaylarının çeşitli değişkenler açısından eleştirel düşünme eğilimleri, problem çözme becerileri ve akademik başarı düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Has, E. (2012). *Gazi Üniversitesi Fransız dili eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir çalışma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hashemi, A. S. (2011). The use of critical thinking in social science textbooks of high school: A field study of Fars province in Iran. *International Journal of Instruction*, 4(1), 63-78.
- İslam Ansiklopedisi. (1994). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 10). İstanbul: Divan-ı Vakfı.

- Kantek, F., Öztürk, N. ve Gezer, N. (2010). Bir sağlık yüksekokulunda öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *In International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 186-190.
- Karalı, Y. (2012). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri (İnönü Üniversitesi Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. (21. Baskı), Ankara: Nobel. Yayınevi.
- Kartal, T. (2012). İlköğretim fen bilgisi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 279-297.
- Kaya, H. (1997). *Üniversite öğrencilerinde eleştirel akıl yürütme gücü*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kazu, İ. Y. ve Şentürk, M. (2010). İlköğretim programının eleştirel düşünmeyi geliştirmesine ilişkin öğretmen görüşleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(1), 244-266.
- Kızıldaş, Y. (2011). *Sınıf öğretmeni adaylarının ve sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Van ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Koç, C. (2007). *Aktif öğrenmenin okuduğunu anlama, eleştirel düşünme ve sınıf içi etkileşim üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Korkmaz, Ö. (2009a). Öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 1-13.
- Korkmaz, Ö. (2009b). Eğitim fakültelerinin öğrencilerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeylerine etkisi. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 7(4), 879-902.
- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kökdemir, D. (2000). *Deniz yıldızlarını kurtarmaya çalışanların öyküsü: Eleştirel ve yaratıcı düşünme*. 11. Ulusal Psikoloji Kongresi, (19-22 Eylül) İzmir.
- Kurt, A. ve Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: Kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 20-34.
- Kutlu, O. M. ve Schreglmann, S. (2011). Konu temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri üzerine etkisi. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 20(1), 165-176.
- Lipman, M. (1988). Critical thinking: What can it be?. *Educational Leadership*, 46(1), 38-43.
- McKnown, K. (1997). *Fostering critical thinking. A research paper to air command and staff college*. USA.
- Narin, N. Ve Aybek, B. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 336-350.
- Özensoy, A. U. (2011). Eleştirel okumaya göre düzenlenmiş sosyal bilgiler dersinin eleştirel düşünme becerisine etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 13-25.
- Özdemir, S. M. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 297-316.
- Özden, B. (2005). *Eğitim fakültesi ilköğretim bölümü anabilim dalı programlarının eleştirel düşünme becerilerinin gelişimine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, N. (2002). Kritik düşünme. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 5(2), 63-67.
- Özgür, H. (2013). Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile bireysel yenilikçilik özellikleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 409-420.

- Öztürk, N. ve Ulusoy, H. (2008). Lisans ve yüksek lisans hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünmeyi etkileyen faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 15-25.
- Polat, M. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile yaratıcılık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Potts, B. (1994). Strategies for teaching critical thinking. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 4(3).
- Presseisen, B. Z. (1985). *Thinking skills: Meanings, models, materials*. A. Costa (Ed.), *Developing Minds* (s. 43-48). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Saracaloğlu, A. S. ve Yılmaz, S. (2011). An investigation of prospective teachers' critical thinking attitudes and locus of control. *Elementary Education Online*, 10(2), 468-478.
- Sarıgöz, O. (2014). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 41, 1-15.
- Schafersman, S. D. (1991). *An introduction to critical thinking*. 1-13. (<http://facultycenter.ischool.syr.edu/wp-content/uploads/2012/02/Critical-Thinking.pdf> adresinden 09.01.2018 tarihinden erişilmiştir.)
- Schanz, D. B. (2010). *Factor that influence the critical thinking skills of public school teachers in a parish in Southwest Louisiana*. Yayınlanmamış doktora tezi. Submitted to the Graduate Faculty of the Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College in partial fulfillment of the Requirements for the degree of Doctor of Philosophy.
- Seferoğlu, S. S. ve Akbıyık, C. (2006). Eleştirel düşünme ve öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 193-200.
- Semerci, Ç. (2003). Eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28(127), 64-70.

- Susar Kırmızı, F., Fenli, A. ve Kasap, D. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile okuma alışkanlıklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(1), 354-367.
- Swartz, R. J. & Perkins, D. N. (1990). *Teaching thinking: Issues and approaches*. CA: Critical Thinking Press & Software.
- Şahinel, S. (2001). *Eleştirel düşünme becerileri ile tümleşik dil becerilerinin geliştirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şen, Ü. (2009). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 1(2), 69-89.
- Şenyiğit, Ç. (2016). *Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin ve kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tabak, C. (2011). *Müzik eğitimi öğretmenliği anabilim dalı 4. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Tok, E. ve Sevinç, M. (2010). Düşünme becerileri eğitiminin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(27), 67-82.
- Tsui, L. (1998). *Fostering critical thinking in collegestudents: A mixed-methods study of influences inside and outside of the classroom*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of California, Los Angeles.
- Tümkaya, S. (2011). Fen bilimleri öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve öğrenme stillerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 215-234.
- Tümkaya, S. ve Aybek, B. (2008). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin sosyo demografik özellikler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 387-402.
- Türkçe Sözlük (2011). Türkçe Sözlük (11. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Uçan, Ö., Taşçı, S. ve Ovayolu, N. (2008). Eleştirel düşünme ve hemşirelik. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 3(7), 17-27.
- Yağcı, R. (2008). *Sosyal bilgiler öğretiminde eleştirel düşünme: ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde, öğretmenlerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için uyguladıkları etkinliklerin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yıldırım, B. ve Özkahraman, S. (2011). Critical thinking in nursing process and education. *International Journal of Humanities and Social Science*, 1(13), 257-262.
- Yoldaş, C. (2009). *Çevre bilimi dersinin sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri, erişileri ve tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Watson, G. E.M. (1964). *Watson-Glasercritical thinking appraisal manuel*. Harcourt Brace World Inc. New York, USA.

EKLER

EK 1. ANKET FORMU

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Değerli sınıf öğretmeni adayı; Bu anketten elde edilecek veriler, sizlerin eleştirel düşünme becerilerinizi inceleme amacıyla gerçekleştirilecek bir yüksek lisans çalışmasında kullanılacaktır. İçtenlikle vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederim.

1. BÖLÜM: Kişisel Bilgiler Anketi

Cinsiyetiniz	Kadın ()	Erkek ()		
Sınıfınız	1. Sınıf ()	2. Sınıf ()	3. Sınıf ()	4. Sınıf ()
Mevcut GANO'nuz (Ağırlıklı Ortalama)	0.00 - 2.00 ()	2.01 - 3.00 ()	3.01 - 4.00 ()	
Mezun O. Lise	Meslek L. () Öğretmen L. ()	Düz L. () Diğer L. ()	Anadolu L. ()	
Okunan Kitap Sayısı (1 aylık)	Okumam ()	1 ()	2 ()	3 ve üzeri ()
Gazete Takibi	Okumam ()	1 ()	2 ()	3 ve üzeri ()
En çok takip edilen program	Spor () Teknoloji ()	Siyaset () Eğitim ()	Magazin ()	Ekonomi ()
Anne Eğitim D.	Okur-yazar değil () Lise ()	İlkokul () Ön Lisans ve üzeri ()	Ortaokul ()	
Baba Eğitim D.	Okur-yazar değil () Lise ()	İlkokul () Ön Lisans ve üzeri ()	Ortaokul ()	
Aile Gelir D. (TL)	0-500 () 1501-2000 ()	501-1000 () 2001 ve üzeri ()	1001-1500 ()	

2. BÖLÜM: Eleştirel Düşünme Anketi (Sarıgöz, 2014)

Anket Maddeleri	KKM (1)	KM (2)	K (3)	KT (4)	KK (5)
1. Bana anlatılan bir konuya hemen inanmam.					
2. Bir konu anlatıldığı gibi olmayabilir.					
3. Bir konu hakkında karar verirken her zaman düşünürüm.					
4. Bir konu anlatıldığında aklıma sorular takılırsa sorarım.					
5. Anlatılan konuyla ilgili başkalarının söylediklerine rağbet etmem.					
6. Bilmediğim konuda çevremden yardım alırım.					
7. Gördüğüm her şeye inanırım.					
8. Bir şey ya doğru ya da yanlıştır.					
9. Okuduğum her şey benim için doğru değildir.					
10. Duygularımdan çok zihnimle karar veririm.					
11. Çok ısrar edilse de fikirlerimden vazgeçmem.					
12. Sevmediğim bir konu hakkında da düşünürüm.					
13. Beni eleştirmelerinden hoşlanırım.					
14. Aklıma bir problem takılırsa araştırırım.					
15. Bir konu anlatıldığında empati kurarım.					
16. Bir konu anlatıldığında doğru olup olmadığını anlarım.					
17. İçinden çıkamadığım durumlarda çözüm üretmeye çalışırım.					
18. Her konuda düşüncelerimi açıkça ortaya koyarım.					
19. Hata yaparsam her zaman düzeltmeye çalışırım.					
20. İnanmadığım şeyleri çevremdekilere benimsetmeye çalışmam.					
21. Bir konuda karar vermeden önce her zaman bilgi toplarım.					
22. Bir konuda hata yaptığımda bundan her zaman ders çıkarırım.					

KKM : Kesinlikle Katılmıyorum

KM : Katılmıyorum

K : Kararsızım

KT : Katılıyorum

KK : Kesinlikle Katılıyorum

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Aslıhan Ergün
Uyruğu: Türkiye (T.C)
Doğum Tarihi ve Yeri: 26.03.1988- Kayseri
Medeni Durum: Evli
e-mail: aslihan-akkaya@hotmail.com
Yazışma Adresi: Alpaslan Mah. Hisar Geçidi Sok. Ertuğ Ap. Kat 11 No 33
Melikgazi/Kayseri

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri	---
Lisans	Selçuk Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	2009
Lise	Kayseri Merkez Kız Meslek Lisesi- Kayseri	2005

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2009- halen devam ediyor	MEB	10 yıl

YABANCI DİL

İngilizce